

Priroda Crne Gore stanje i perspektive

Matica Crnogorska, ogranak Bijelo Polje, 12. VI. 2014.

**Docent Dr Zlatko Buli , dipl.biol.
Agencija za zaštitu životne sredine Crne Gore, Podgorica**

Crna Gora u brojkama

- Površina 13.812km²
- Populacija 670.000

Promotion of the Idea

- Declaration on the Ecological state of Montenegro - 1991 - adopted by the Parliament of the Republic of Montenegro
- Constitution of the Republic of Montenegro - 1992 - stating that Montenegro "is a democratic, social and Ecological State" (Article 1)
- The Idea about the Ecological state of Montenegro has been promoted on the UN Conference on the Environment and Development (UNCED), Rio de Janeiro, June, 1992. The idea was again re-launched at the World Summit for Sustainable Development in Johannesburg in September 2002
- Official sign “Montenegro - Ecological State” has been chosen in 1991

Montenegro - Ecological state

EKOLOŠKA DRŽAVA
CRNA GORA

- Crna Gora ima površinu od 13.812 km². Zemlja je sa srednjim prihodima, sa preko 670,000 stanovnika i BDP po glavi stanovnika od oko 3000 eura. Preko 10% ljudi živi u siromaštvu. Nivo siromašta je veći u sjevernim opštinama gdje je do 20% stanovništva koje je pogodeno siromaštvom.

Geografski položaj i prostorni kapaciteti Crne Gore

- Crna Gora se nalazi u mediteranskoj Evropi i u središtu Balkanskog poluostrva. Crna Gora je skoro pravilnog deltoidnog oblika. Zahvata površinu od 13.812 km², na kojoj je prema popisu iz 2011 godine živelo 675.000 stanovnika. Po svojim ekonomskim karakteristikama može se tretirati kao agrarna zemlja, mada od sekundarnih i tercijarnih djelatnosti živi veliki broj stanovnika.
- Glavni grad je Podgorica koji ima oko 186.000 -215.000 stanovnika pa se može govoriti o problemu centralizacije, odnosno pojavi deagrarizacije i koncentracije stanovnika u glavnom gradu jer u njemu živi skoro 1/3 njenih stanovnika.

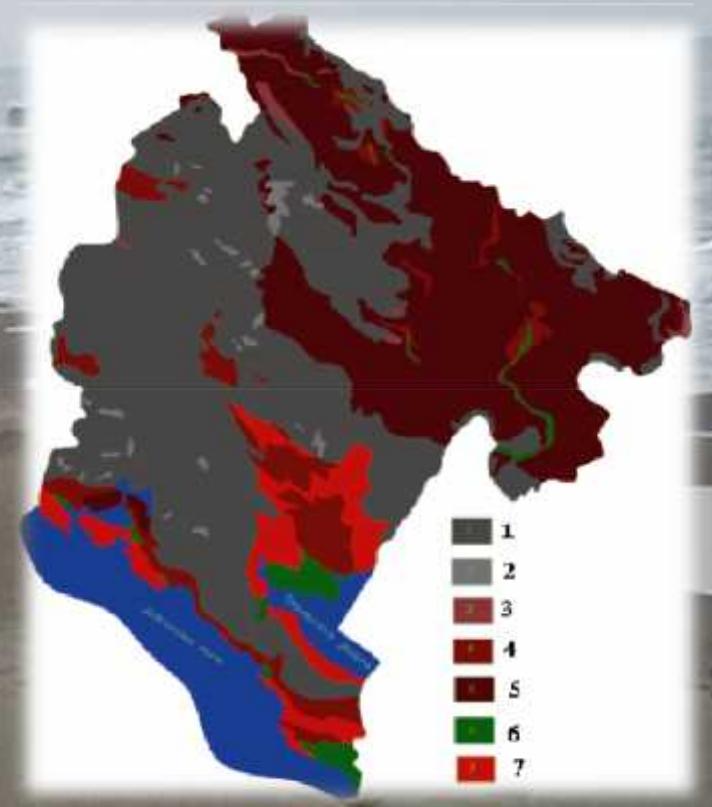
Fizi ko geografsko odre enje

Crne Gore

- Crna Gora je podru je prostranih planinskih grebena i površi, dubokih i uzanih rije nih dolina i samo manjim dijelom niskih ravni.
- U njenoj ukupnoj površini, sa nešto preko 90% u eš a, dominira prostor iznad 200 metara nadmorske visine, u kojem, brdsko-planinski prostori od 200 – 1000 m.n.v. zahvataju oko 35% teritorije, planinsko podru je od 1000 – 1500 m.n.v. oko 45%, dok na najviše djelova planina, preko 1500 m.n.v. otpada oko 15% teritorije.
- Ispod 1000 m.n.v. je ukupno oko 45% teritorije, u emu oko 15% ine prostori do 500 m.n.v. i 29% prostori od 500 – 1000 m.n.v. Teritorija iznad 1700 m.n.v. kao izrazito visokoplaninska, i time, sa aspekta razvoja ograni avaju a kategorija prostora, zahvata oko 8,5% površine.
- Najizraženiji oblici reljefa su grebeni primorskih planina, koji ovu površ odvajaju od Primorja, kao i planine Pusti Lisac, Veliki Gara , Njegoš i dr.

Geomorfološka konstitucija kao faktor razvoja

- Oko 94% teritorije Crne Gore je sa nagibom preko 5%: poljoprivredno zemljište 516.219 ha (37,4%), šumsko zemljište 617.240 ha (44,7%) i neplodno 247.735 ha (17,9%). Crna Gora je bogata ukupnom poljoprivrednom površinom (0.82 ha / stanovniku), ali siromašna obradivom (0.30 ha / stanovniku) (Monstat).
- Bez prirodnih livada, koje se u zemljama EU ne ra unaju u obradivo zemljište, ima svega 0.09 ha / stanovniku. Poljoprivredni zemljišni potencijali u Primorju su 27.000 ha aluvijalno-deluvijalnih, dubokih zemljišta primorskih polja i uvala i terasastih terena i zaravni sa sme im antropogenim zemljištem i crvenicom.
- Za navodnjavanje potencijalno je pogodno oko 51.000 ha, a 26.000 ha potrebno je drenažamaštiti od poplava. Oko 97% obradivog zemljišta je u privatnom posjedu. (Fušti B., ureti G, 2000)

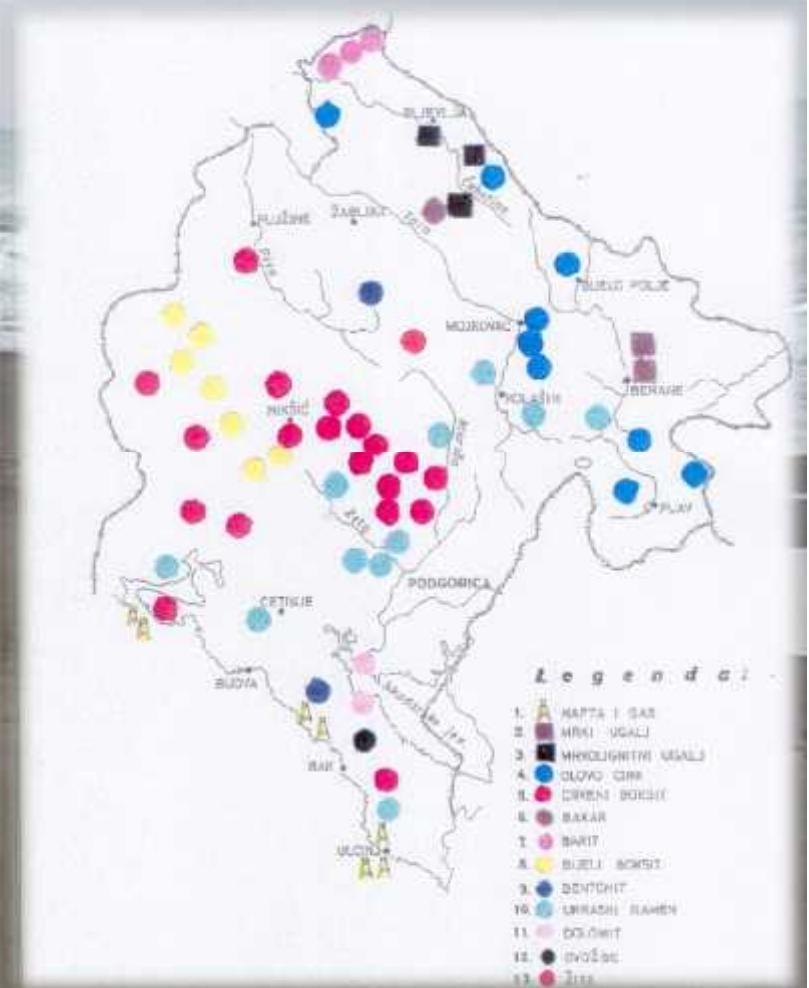
Mineralni razvojni resursi

- Crnu Goru karakterišu brojna ležišta i pojave mineralnih sirovina. Njihov prostorni razmještaj je u skladu sa geološkom evolucijom, tektonskim i vulkanskim aktivnostima ovog prostora.
- **Sjeverna Crna Gora:** ugljevi, sulfidna orudnjenja (olovo, cink, bakar, živa), ukrasni kamen, barit, azbest, gips, bentonit, gline, cementni laporci, tufovi, eruptivi i dr.
- **Središnja Crna Gora:** crveni boksiti, bijeli boksiti, ukrasni kamen, cementni laporci, kre njaci, dolomiti i dr.
- **Južna Crna Gora:** bentoniti, crveni boksiti, živa, laporci i dr. Posebno su zna ajni mangan, barit, ukrasni kamen, cementni laporac i pojave nafte i gasa u obalnom i djelu Crnogorskog primorja i zale u.
- U Crnoj Gori su poznate 32 prirodne mineralne sirovine u preko 700 nalazišta. Ekonomski se valorizuju: ugalj, olovo-cink, boksit, arhitektonsko-gra evinski (ukrasni) kamen, tehni ki gra evinski kamen, šljunak i pijesak.

Tab 1. Stanje rezervi mineralnih sirovina (31.12.2010) (u 10^3)

Rb.	Mineralna sirovina	j.m.	Bilansne A+B+C ₁	Eksploat. A+B+C ₁	Vanbilans. A+B+C ₁	Potencijalne C ₂ +D ₁ +D ₂
1	Mrkolignitni ugalj	t	225000	200000	21449	9540
2	Mrki ugalj	t	31623	23579	20727	103624
3	Treset	m ³				40000
4	Nafta	t				748420
5	Gas	m ³				40983000
6	Olovo-cink	t	7883	6996	24498	94870
7	Bakar	t			5297	2041
8	Živa	t				270
9	Hromit	t			38174	476970
10	Crveni boksit	t	30428	22704	11233	16250
11	Barit	t	310	279	48	125
12	Bentornit	t	3130		730	1870
13	Bijeli boksiti	t	246	185	1396	2885
14	Kre njak	t	7021	7000		2000
15	Dolomit	t	87844	67696		100866
16	Kvarcene sirovine	t	3705			10000
17	Vatrostalna glina	t	11937	3581	1488	5254
18	Ukrasni kamen	m ³	2986	1175	54	2691
19	Bigar	m ³	255	116	103	148
20	Laporac (cementni)	t	91476	13734	2611	226192
21	Tehni ki gra .kamen	m ³	16769	15457	364	9062
22	Gline (ciglarske)	m ³	7727	4221	8885	581761
23	Šljunak i pijesak	m ³	6817	5171	5200	4450

Izvor: Kratak prikaz rudarske industrije u Crnoj Gori, Ministarstvo industrije, energetike i rудarstva RCG, Podgorica

Vodni potencijali

- Bez obzira na neravnomjernost raspodjele vode, vodni potencijali ine jedan od osnovnih razvojnih potencijala Crne Gore, jer ova republika generalno raspolaže velikim vodnim bogatstvima.
- Po vodnim bogatstvima, u odnosu na njenu površinu, spada u vodom najbogatije na svijetu. Po bilansu voda ini skoro 50% bilansa voda SR Jugoslavije, iako je teritorija Crne Gore oko 5, 5 puta manja od Srbije. Može se zaklju iti da je voda presudan razvojni faktor za Crnu Goru. I pored povoljnog vodnog bilansa, oko 35% teritorije Crne Gore pati od hroni nog nedostatka vode, koji je rješiv samo skupim hidrotehni kim zahvatima.
- Oko 10% teritorije je suo eno sa problemom sezonskog viška vode. Neravnomjerna raspodjela vodnih resursa u Crnoj Gori je jedan od njenih glavnih razvojnih problema i ograni enja.
- Ukupni oticaj je $Q_o = 614 \text{ m}^3/\text{sek}$, prosje ni oticaj je 44 l/s/km². (Svjetski prosje ni oticaj je 6,9).

- Voda je „motor održivog razvoja“, obnovljiva i najinteraktivnija materija u prirodi, baza života i baza svih privrednih aktivnosti. Ali Crna Gora još nije dovoljno shvatila da su vode njen osnovni prirodni, ekološki i privredni potencijal.M.Buri (2013).

ORE

adransko more,zaliv Sredozemnog mora, na teritoriji Crne Gore, a obalu dugu 316 km, na linijskoj duzini od 100 km.

Obalno ,unutrasnje more zahvata povrsinu od 346,7 km²,

territorijalno 2 047 km² a epikontinentalno 4 917,1 km².

jegova najveca dubina u nasem epikonitinalnom pojasu je 1 233

linitet 38 o/oo,a brzina kretanja pored nase obale 0,5 cvorova.

JEZERA

- U Crnoj Gori ima 30 jezera različite veličine.
- Najveće je jezero Skadarsko jezero sa površinom od 354 do 506 km² i zapreminom od 1,76 do 4,06 km³.
- Po veličini slijede Šasko jezero kod Ulcinja, Plavsko jezero kod Plava i Crno jezero kod Žabljaka.

- Ostala planinska jezera manje zapremine su na Bjelasici, Sinjajevini, Durmitoru, Komovima, Prokletijama.
- Vjestacka jezera Crne Gore akumuliraju ukupno 1 032 831 m³ vode,u Niksickom polju,Liverovicima,Pivi,Grahovu, Cehotini, dok je granicno Bilecko jezero samo 1/3 svoje povrsine na teritoriji

RIJEKE

- Deset ve ih i mnoštvo malih vodotoka je raspore eno u Srednjoj i Sjevernoj Crnoj Gori.
- Rijeka Bojana je naš navje i vodotok po koli ini vode, i granica sa Albanijom.
- Sa teritorije Crne Gore prosje no godišnje oti e 646 m³/s vode ili 55 814 400 m³ na dan. Prosje an specifican oficaj sa teritorije Crne Gore

- Po specifičnom oticaju Crna Gora spada u najbogatija područja Evrope i svijeta.
- S obzirom na nepovoljnu vremensku distribuciju, biće sve više neophodno izravnanje vodnog režima kao prirodnog energetskog potencijala, ali i njeno U odnosu na oticajnu količinu površinskih voda, od 14 milijardi m³ godišnje, sada je akumulirano svega oko 7%.
- S obzirom na prirodne i druge uslove, bilo bi racionalno da se u planirane nove akumulacije akumulira i preko 40% ukupnog oticaja .
- Zaštita životne sredine , uglavnom zbog biodiverziteta i funkcije rijeka kao recipijenta, je u javnom mnjenju dostigla kritičan uticaj na odlučivanje o izgradnji hidroenergetskih objekata i tretmana odpadnih voda.
- ak i u stručnim krugovima postoji bitno međusobno nerazumijevanje o funkcionalnim i vrednosnim odnosima u ovim oblastima.
- Stekli su se uslovi za potrebu izrade ciljanog dokumenta koji će bliže razjasniti - definisati ovo pitanje.

PODZEMNE VODE

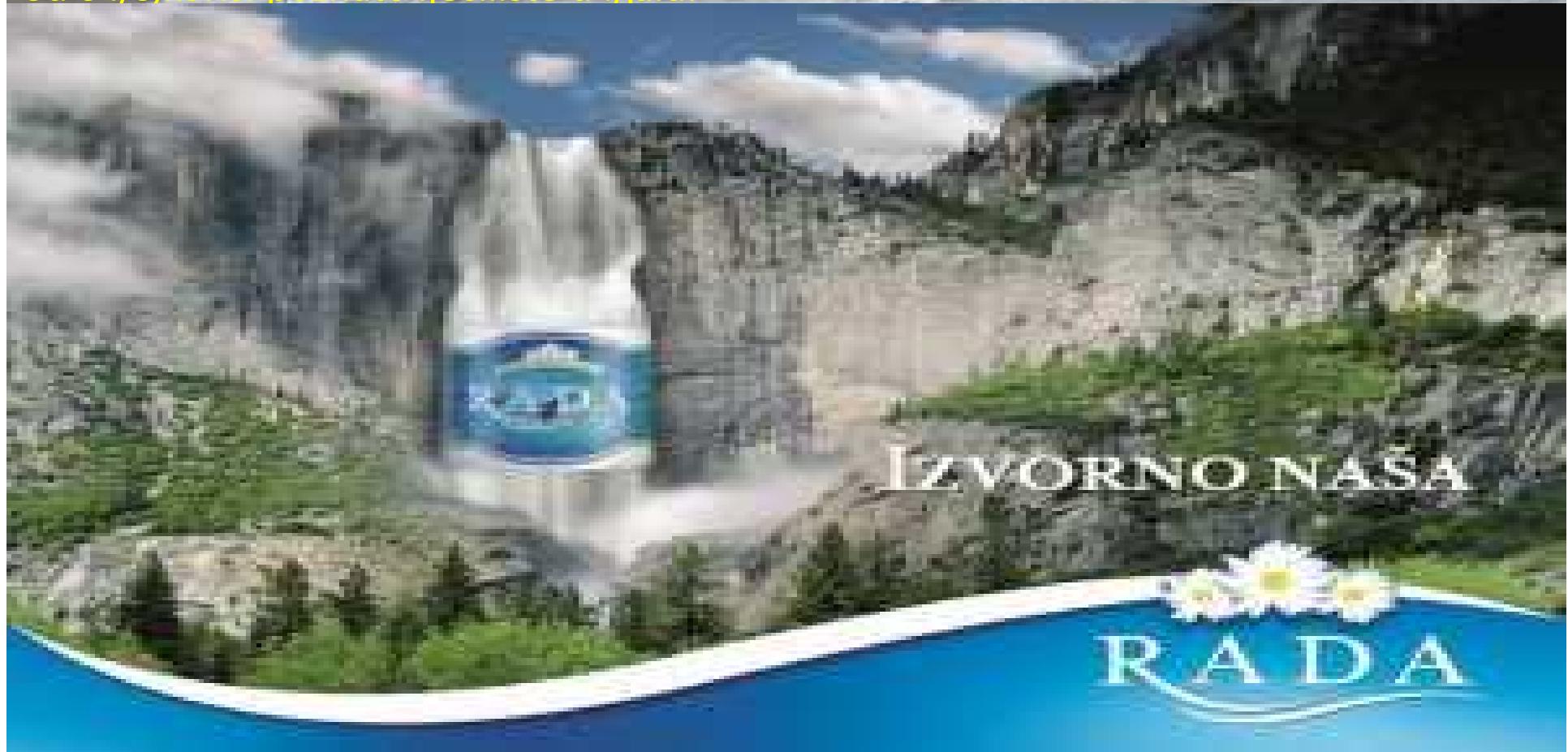
- Crna Gora je bogata podzemnim vodama koje su pretežno formirane u karbonatnim terenima i u fluvioglacijskom Zetskom ravnici.
- Samo u fluvioglacijskom Zetskom ravnici podzemni proticaj je ocijenjen na oko 12 l/s.
- U karstnim terenima rezerve podzemne vode su ocijenjene na 386 m³/s.
- Eksplotacione rezerve karbonatnih ležista sušnog perioda su bilansirane na oko 15 m³/s.
- Bogatsvo podzemnim vodama se iskazuje mnoštvom izvora i akumulacija podzemne vode.

TERMOMINERALNE VODE I HIDROENERGETSKA POTENCIJALNOST

- U Crnoj Gori postoje 4 regije mineralnih voda: u Herceg-Novom, Ulcinju, kajnonu rijeke Komarnice i oko Rozaja i Bijelog Polja.
- Ulcinjske sumporovite termomineralne vode , temperature iznad toplotne granice (20-22*C), imaju kapacitet reda veličine oko 5 litara u sekundi.
- Ako se prihvati kao realna ocjena da izvori Valdanosa imaju izdasnost od oko 200 l/s vode sa temperaturom od 22*C, to je energetski potencijal od 6 720 kJ/s, sto je toplotna snaga od 6,7 MW . Ova kolicina energije moze dobiti samo primjenom toplotnih pumpi.
- Nijesu tačne pretpostavke o velikim temperaturama mineralnih voda kod Bijelog Polja.
- Najveća do sada izmjerena temperature dubokih geoloških slojeva kod nas je kod Buljarice i to 62 *C na dubini od 4 444 m.
- Najveća debjina Zemljine kore kod nas je u području Andrijevica–Berane, 48 km.
- Prema sjeveru debljina kore se smanjuje kao sto se smanjuje i prema Jadranskom moru ,gdje je duž obale debela od 35-37 km.U najdubljem dijelu Jadranskog mora ona se i dalje smanjuje ,i iznosi 20-22 km.
- Toplotno polje odlikuje se veoma niskim vrijednostima u Crnoj Gori.
- Područje Crne Gore je svrstano u Getermalnom atlasu Evrope u zonu sa niskom temperaturom (zona sa <50 mW/m²) .

- Termalni izvor Ilidza u kanjonu rijeke Komarnice potopljen je akumulacijom Piva.
- Kod Rožaja se nalazi više pojava ugljenokisjelih voda malog kapaciteta, a na dubini od 400 m utvrđeno je prisustvo naftnih voda sličnog sastava, kao kod ležista u Vojvodini.
- Kod Bijelog Polja nalazi se više pojava ugljenokisjelih gvozđevitih voda. Najveći je izvor Ceoce čiju vodu flašira Fabrika "Rada". Njegova najmanja izdašnost je 0,750 l/s, a srednja 1,22 l/s.
- Kod Herceg Novog postoji više izvora slanastih voda. Izvor Igalka, najmanje izdašnosti od 6 l/s, koristi poznato lječiliste u Igalu.

VALORIZACIJA-PROJEKTI

- Jadransko more - mogucnosti valorizacije, saobracaja, ribolova, ribogojstva, turizma i proizvodnje soli
- Jezera – turistički motivi i izvor vodosnabdijevanja
- Vodotoci – najznačajniji za proizvodnju električne energije
- Termalne vode – značajna podloga za privredni razvoj
- Flaširanje vode – mlada privredna grana u CG
- Podzemne vode

Šest osnovnih poruka :

1. Adekvatno koriš enje lokalnog i inostranog znanja, i sposobnost politike da to prepozna,
2. Realno definisanje prirodnih potencijala,nihove eksplotabilnosti i potreba ,
3. Vlasništvo ne bi trebalo biti apriorno u privredi.Efektivnost proizvodnje je važnija od toga.Za Crnu Goru, u ovom trenutku, je izgleda najprihvatljivije privatno-javno partnerstvo
4. Izbor prioritetnih grana treba obaviti kroz elemente tražnje,brzog efektuiranja i realne procjene njihovih kapaciteta i vrijednosti
5. Menadžment još uvijek kod nas nije u direktnoj vezi sa uspjehom ili neuspjehom vo enja projekata, za sta treba na i odgovaraju e modele
6. Klimatske promjene su realnost naseg ambijemta,a Crna Gora ima zahvalne mogucnosti da kroz posumljavanje i upravljanje vodama koriscenjem prirodnih podzemnih akumulacija,regulaciojm rezima i skladistenjem povrsinskih voda .doprinese nijhovoi amortizaciji

Osnovno pitanje je kako obezbijediti da se neki naši projekti voda,a posebno regulacija Skadarskog jezera, korišćenje hidroenergije i razvoj zdravstvenog turizma, nađu na tržištu međunarodnog kapitala?

Morsko dobro

- Jadransko more je veoma specifičan ekosistem, a njegov najjužniji dio je najdinamičniji i najmaritimniji, pa je to vrijedan resurs Crne Gore, iako se od ostalih dijelova Jadrana razlikuje po: najvećoj masi vode (24.000 km^3 mora od ukupno 30.000 km^3 u cijelom Jadranu); najveće dubini (1330 m, što je najveća dubina u Jadranu); najveće brzini površinskih struja (42 do 88 cm s^{-1}); najveće neposrednoj izmjeni vode sa Mediteranom; najveće providnosti mora (do 40 m dubine na otvorenom moru). Prosječna amplituda plime je 35 cm.
- Akvatorijalno more zahvata površinu skoro koliko i sama Crna Gora. Morski akvatorijum naspram crnogorske obale je širok 200 km. Salinitet vode od 38,6‰ je nešto niži od prosjeka Mediterana. Ukupna dužina morske obale iznosi 293,5 km. Za kupanje je pogodno oko 30 km obale.
- Ostala obala je pretežno kamenita. Pored obale su uglavnom velike dubine, a samo oko 20% ima plitko podmorje. More je značajan izvor minerala (so) i hrane. Znajući je za saobraćaj, a posebno za turizam Crne Gore. Po temperaturi koja ljeti dostiže i do 27°C svrstava se u topla mora.

Unutrašnje vode Crne Gore imaju površinu od oko 360 km^2 , teritorijalne vode (od obalne linije do 12 nautičkih milja ili 22.22 km) oko 2000 km^2 , i epikontinetalni pojas oko 3900 km^2 .

Ukupna morska površina Crne Gore je oko 6400 km^2 –

Polovina kopnene teritorije Crne Gore (Dr Aleksandar Joksimović, 2013.)

Potencijali u šumarstvu

- Šuma je jedan od najznačajnijih resursa zemlje. Postoji 743,609 ha šume, a većina njih (67%) je u vlasništvu države. Crnogorski šumski resursi su predmet tri najznačajnije privredne djelatnosti:
- - proizvodnja drveta, uglavnom u visokim ekonomskim šumama
- - sakupljanje nedrvnih šumskih proizvoda na ukupnom šumskom području,
- - (eko) turizam, koji pokriva cijelo šumsko područje, ali će se usredsrediti na zaštiti životne sredine
- šume (66,000 ha) i nacionalne parkove (približno 13,000 ha).

Turizam u Crnoj Gori i problematika potencijala

- Turizam u Crnoj Gori je veći duži period jedna od centralnih kategorija u planovima privrednog razvoja, s osloncem na izuzetne prirodne mogunosti i u međuvremenu izgrađene smještajne i druge prateće kapacitete. Turisti kašikarica Crne Gore raspolaže sa blizu 100.000 kreveta, od kojih oko 30% u osnovnom smještaju.
- U Primorskom regionu nalazi se 95% raspoloživih kapaciteta, dok je u planinskom, i pored izuzetnih prirodnih ljepota, klimatskih uslova i već izgrađenih solidnih skijaških kapaciteta (staze, ski-liftovi i dr) svega 3% od ukupnog broja ležajeva.
- Koeficijent turističke funkcionalnosti (oko 150 ležajeva na 1000 stanovnika) veći nego u turistički najrazvijenijim zemljama Evrope, što bi trebalo da je jedan pokazatelj koji naglašava turističku razvojnu orientaciju i izraziti turistički potencijal i karakter Crne Gore.
- Speleološki objekti ne samo da su grandiozni već su i veoma atraktivni i za posjetioce. (3.68) U Crnoj Gori je registrovano oko 3.500 speleoloških objekata što je prema površini jedan najbogatijom zemljom svijeta..

Uravnotežiti potencijale

- U posljednjoj deceniji, crnogorsku ekonomiju karakteriše pozitivan realni ekonomski rast. U 2008. godini, po paritetu kupovne moci stanovništva, Crna Gora je bila na nivou od 46% prosjeka EU-27, i prednjaila je u odnosu na najnerazvijenije članice EU. Međutim, rast privredne aktivnosti na nivou nacionalne privrede nije se reflektovao podjednako na sve regije. Regionalne razlike su znacajno izražene, pri čemu sjeverni region zaostaje u gotovo svim makroekonomskim indikatorima. U poređenju sa ostala dva regiona, sjeverni region.
- Crne Gore ima ogroman razvojni potencijal, zahvaljujući očuvanim prirodnim resursima – prvenstveno poljoprivrednom zemljištu, drvnom i stocnom fondu, i dobrim uslovima za zimski i eko-turizam. Za razliku od sjevernog regiona, središnji i primorski regioni su u prethodnom periodu u velikoj mjeri koristili svoje razvojne potencijale, koji još uvijek nisu u potpunosti iskorišćeni..

- S/A = 0.871
- Regionalni Biokoridori: (i) Jugoistocni Dinaridi – Dinarski “luk”, (ii) “Green Belt”, (iii) Jadransko-Jonski morski biokoridor
- Rijetke, endemicne, reliktnе vrste
- Zasticena Podrucja Prirode:
(i) po nacionalnom zakonodavstvu – 7.7%
(106.655 hektara),
(ii) medjunarodno zasticena podrucja (UNESCO,
Ramsar) – 17,2% (237.899 hektara)

I. Biodiverzitet

I. 1. Ekosistemski diverzitet Crne Gore

- **Morski ekosistem**

obuhvata more do granice miješanja sa slatkom vodom, uklju uju i braki ne vode. Po svom obimu uklju uje obalno / teritorijalno more i Bokokotorski zaliv.

- **Obalni primorski ekosistem**

obuhvata usku obalnu liniju na Primorju pored mora, uklju uju i: (i) pješane i šljunkovite plaže sa halofitnom vegetacijom do granice njenog prelaska u zonu koja je izložena zaslanjivanju, (ii) morske hrudi i stjenovitu obalu do granice prelaska u druge ekosisteme ili tipove staništa (makija, garig i sl)

- **Primorski žbunasti ekosistem**

obuhvata primorsku žbunastu vegetaciju (makija, garig i sl) koja je zastupljena na južnim padinama primorskih planina i doseže do blizu obalne linije

- **Slatkovodni ekosistemi**

obuhvataju mo varna, jezerska, rje na i njima susjedna plavna i druga vlažna staništa. Zastupljeni su u razli itim geografskim podru jima, od Ulcinjskog podru ja, preko Skadarskog jezera do rijeka sa plavnim dolinama na sjeveru

- **Karstni ekosistem**

obuhvata geografsko podruje crnogorskog karsta u središnjem dijelu Crne Gore sa životnim zajednicama koje su vezane za razli ite oblike kamenitog kre nja kog staništa

- **Sušne livade**

rasprostranjene su na aluvijalnom nanisu, njihovi ostaci na emovskom polju, uklju uju i Karabuško, Tuško i Dinoško polje

- **Visokoplaninski travnati ekosistem**

iznad gornje granice šumske vegetacije, prisutan uglavnom u Sjevernom dijelu Crne Gore

- **Šumski planinski ekosistem**

uglavnom je prisutan u Sjevernom dijelu i u manjem obimu i u Južnom dijelu Crne Gore

- **Stjenoviti ekosistem**

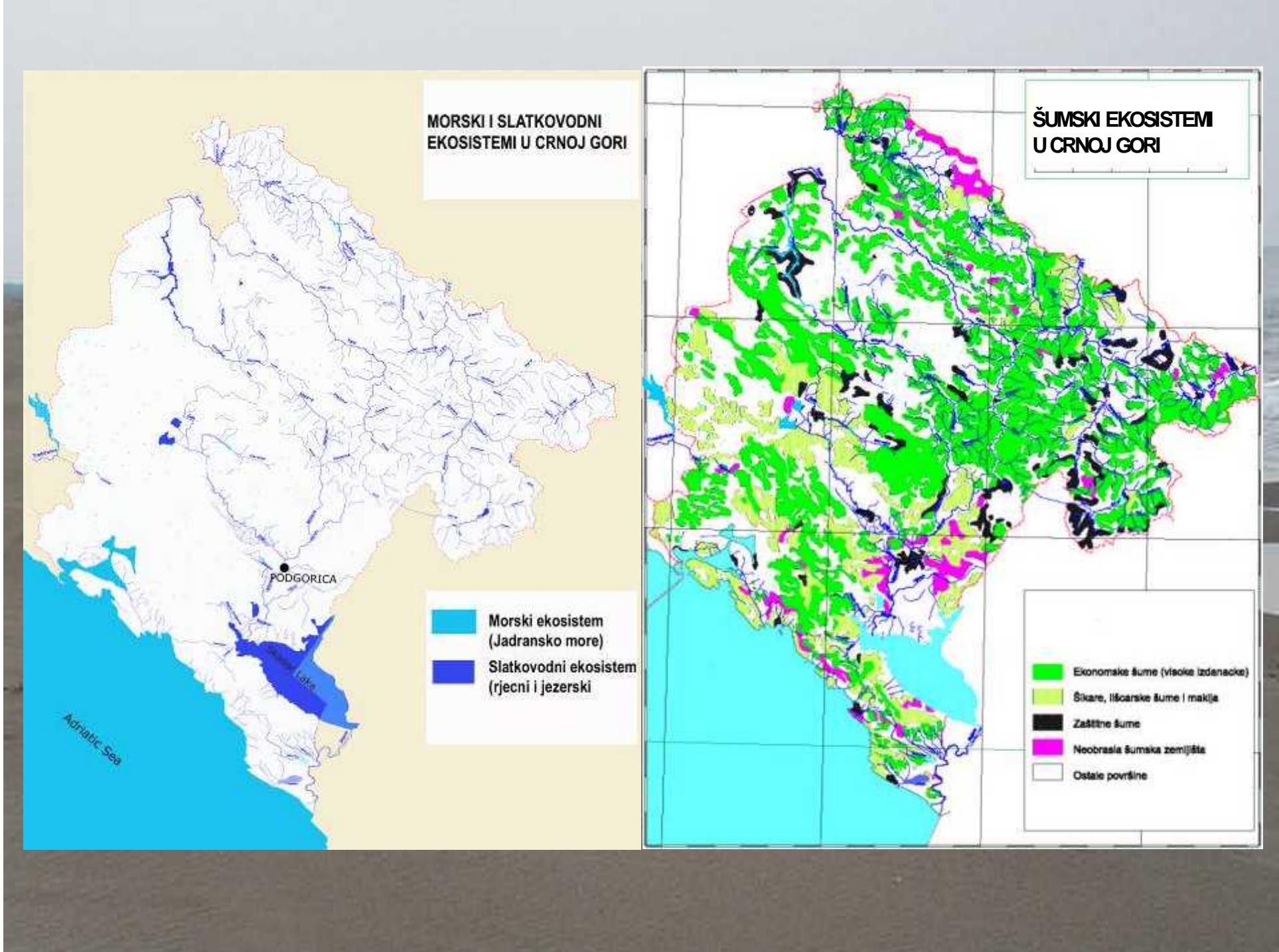
ograni en je na (i) stjenovite planinske djelove i (ii) sipare zastupljene u razli itim geografskim podru jima, od planina na Sjeveru Crne Gore do primorskih planina

- **Pe inski ekosistem**

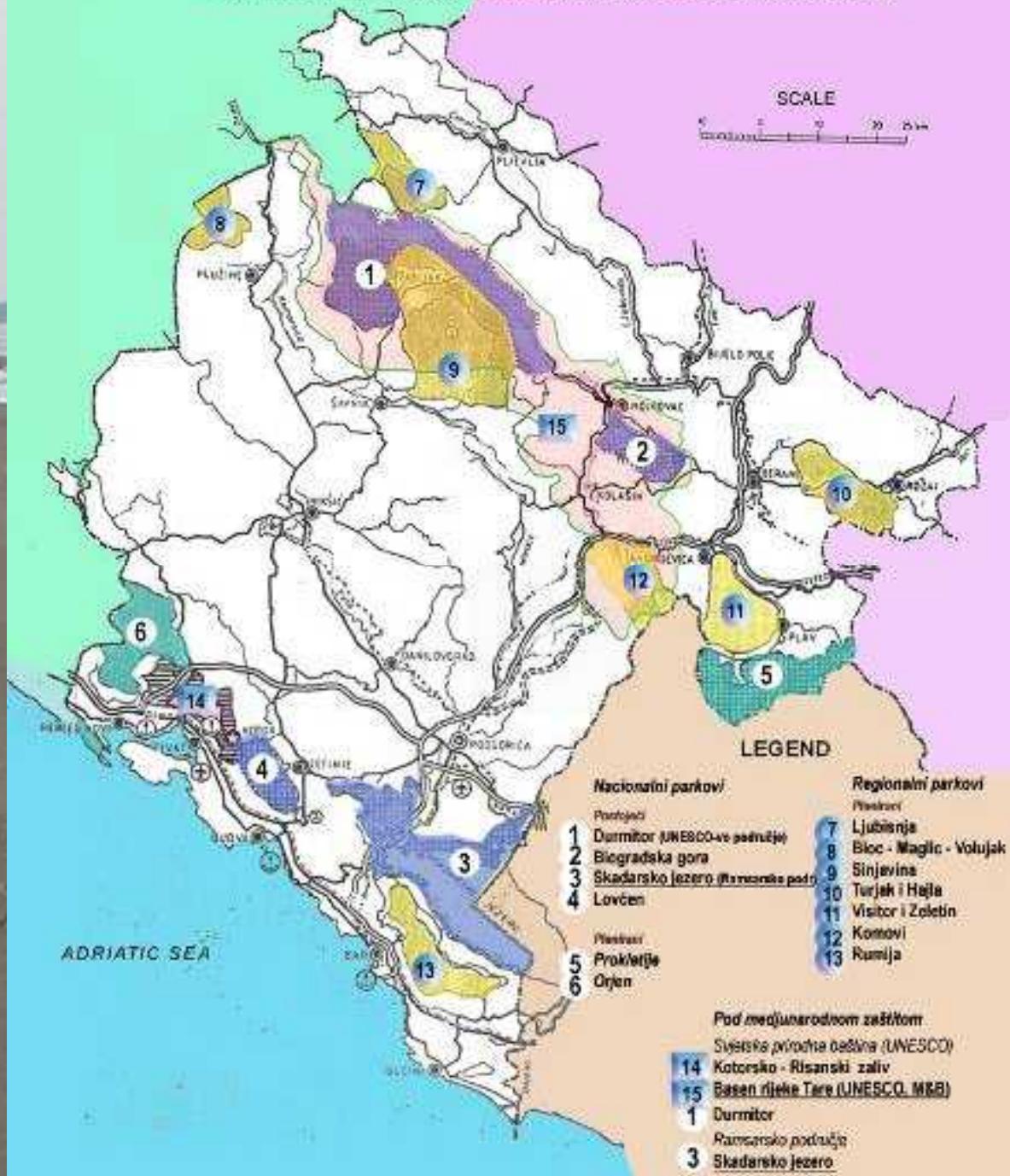
obuhvata peine sa osobenim životnim zajednicama, zastupljeni u razli itim geografskim podru jima

- **Kanjonski ekosistem(i)**

obuhvata(ju) kanjone u razli itim geografskim podru jima sa uticajem bilo mediteranske (kanjon Mora e, kanjon Cijevne) ili kontinentalne klime (kanjon Tare, ostaci kanjona Pive i Komarnice, klisure kao što su Ibarska ili Tifranska i alovi a i sl)

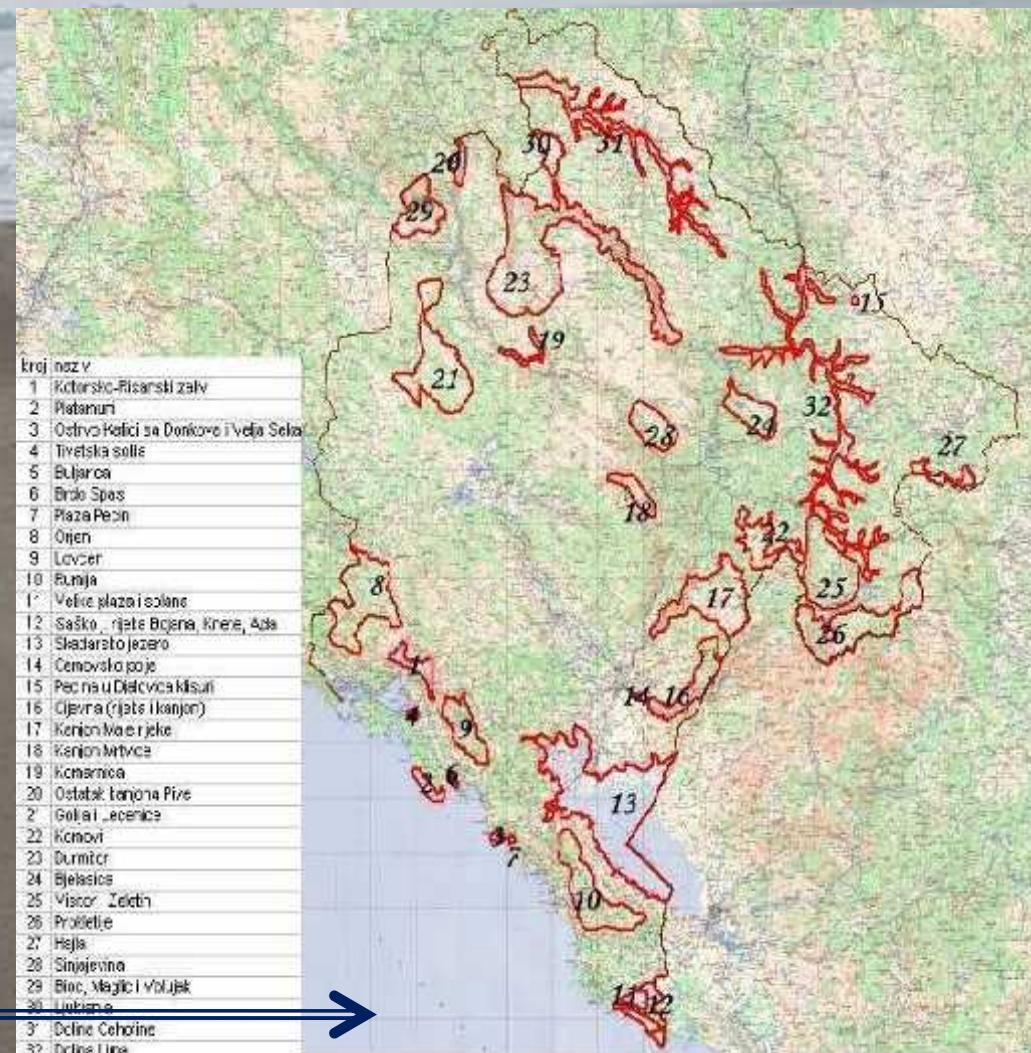

MREŽA ZAŠTIĆENIH PODRUČJA PRIRODE U CRNOJ GORI

Globalni znacaj crnogorskog biodiverziteta

- 3,200 biljnih vrsta- “S/A“ index - 0.837
- Birds - Density index gnjezdarica - 0.557
- Dio Mediteranskog hotspota biodiverziteta
- Dio Globalnih Eko-regiona (153 centra koji su znacajni za floristicki diverzitet): European-Mediterranean Montane Mixed Forests (no. 77), Mediterranean Forests, Woodlands and Scrub (no.123), and Mediterranean Sea (no. 199) and the Balkan Rivers & Streams (no. 180)
- Područja koja su znacajna za ptice - Important Bird Areas (IBA): Skadar lake, Ulcinj Saltwork, Šasko lake, Durmitor and Biogradska gora.
- Područja koja su znacajna za biljke - Important Plant Araes (IPA) - 22 područja: Jerinja glava, Lukavica, Trebjesa, Starac mt, Bogi evica, Visitor, Hajla, Skadarsko jezero, Orjen, Lov en, Rumija, Velika Ulcinjska plaza, Babji zub mt, Kanjon Pive, Kanjon Tare, Kanjon Komarnice, Kanjon Mrtvice, Kanjon Cijevne, Dolina Lima, Komovi, Durmitor i Biogradska gora.
- 32 EMERALD sajta (područja)

NP Biogradska gora

NP Skadarsko jezero

NP Lov en

NP Durmitor

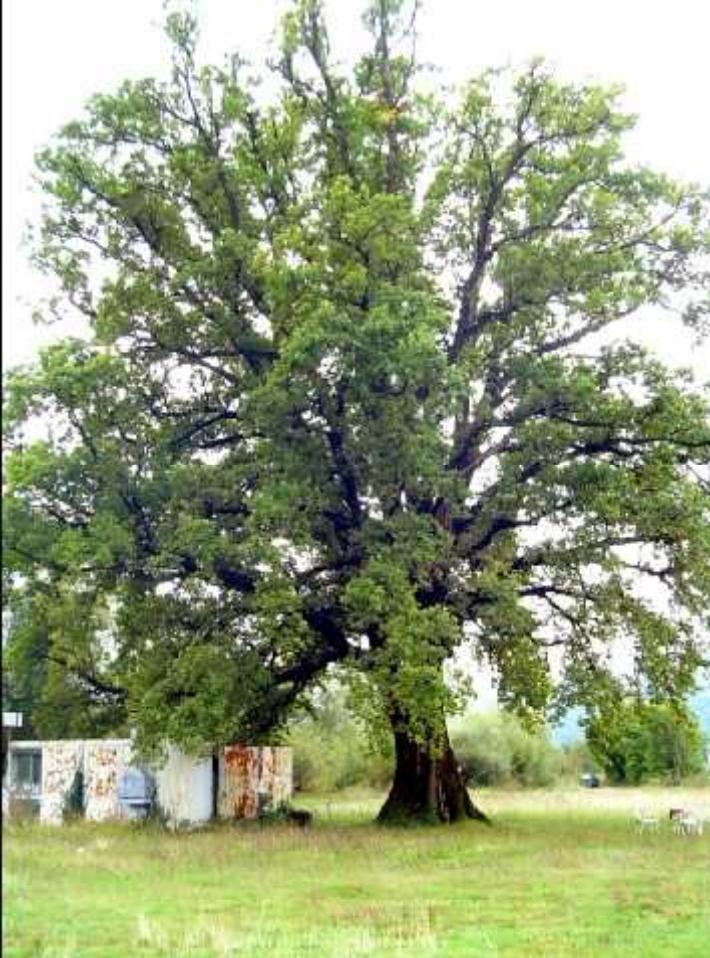
NP Prokletije

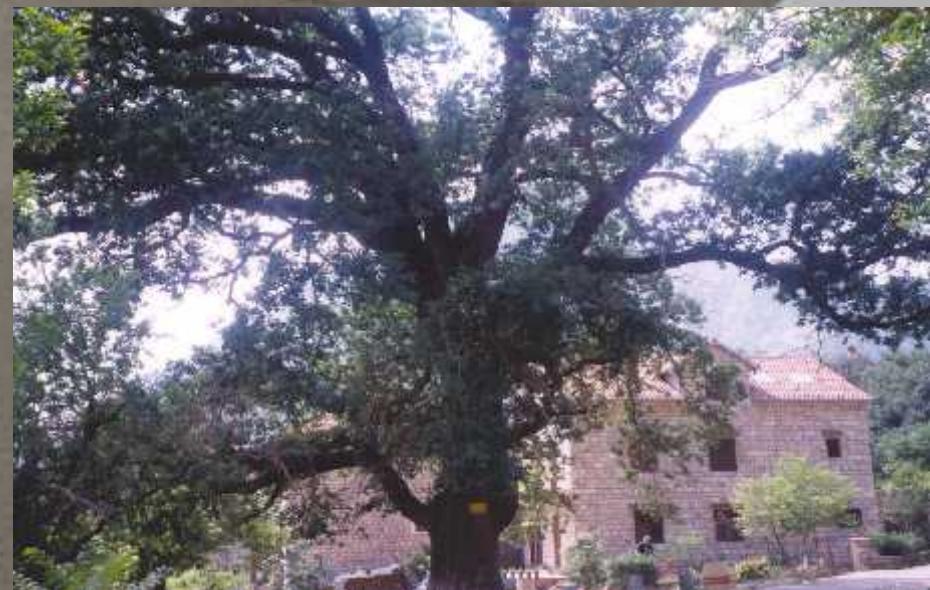
Tivatska solila

Iako Mediteran zauzima samo oko **0,7% svjetskog mora** to je jedan od centara marinskog diverziteta koji obuhvata **18% svjetske morske flore i 7,5% svjetske morske faune**, a **oko 28% vrsta su endemske** (Dr Vesna Macic, 2013).

Izra unato je da bi se obezbijedilo o uvanje tog bogatstva, **10% do 15% morske životne sredine treba da bude zašti eno.**

Razni nivoi, mehanizmi i oblici zaštite u Crnoj Gori

Rješenje o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta, Sl. List RCG br. 76/2006.

Zakon o morskom ribarstvu, Sl. list RCG br. 55/2003, 2008.g.

Treba znati o prstecima (*Lithophaga lithophaga*):

- **Biću ugrođena** - skale, spola smrda koga kog oblikom posjećaju na pustim mračnim lokacijama na moru.
- **ziv u akvariju tako da** sprijećuju mojim korištenjem u ekološkoj svjetlosti i sebi stvaraju mrežu u potoku.
- Upozorenje za mornarsku flotu (i mornare) da ne uvoziti i ne izvoziti životinje ovog roda izvan Evrope, ali i prevezeti ih u unutrašnjosti Evrope - uvozna karakter, uvoz - uvoz.
- Cakacima morski delfini mogu biti ugrođeni i u potrošnji - a posljedice iste takođe mogu biti u cestama sportova uvozne životinje.
- Da bi se izbeglo ulovljenju od 5 cm, potrebno je da je između 10 i 15 godina i u regi u kojoj se vodstvuje uvećana
- Bazirajući se na toj temi, angažujući ravnatelja Parka, članice i članove RS-a, a učesniči načelnika lokalnih i morskih i opštinskih, predsjednika podloga i druge poštne radne grupe i slobodnog
- U uvalama suvremenih turističkih mjesto se mudi i do 300 m od mornarske linije te se potencijalno ići u direktnu kontakt morske životinje

Poseđivanje, prenos ili konzumacija prstaca (*Lithophaga lithophaga*) je strogo zabranjeno zbog uništavanja hridinaste obale i povećanom izloženja.

Diving, training and eating of mure shells (*Lithophaga lithophaga*) is strictly forbidden because the way of catching them causes desolation of rocky coast.

Vidljivim putanjama i postavljanju morskih filica (*Lithophaga lithophaga*) strogo upravljaju, u sekaci i razrašljavanju sekojstavnih vrsta dok je vozni razvod

La detruzione, il commercio e il consumo di datteri di mare (*Lithophaga lithophaga*) sono severamente vietati, perché la medesima di raccolto fa cessare la distruzione della costa rocciosa.

U ovoj akciji je sudjelovala MedPAN Srbija i MedPAN Montenegro, podržavaju RACIŠKU i WWF-MedPic, a članci su poboljšana funkcionalnost i pouzdanost sistema pozivnika u Sredozemnim mornaricama i osigurana biodiverzitet.

Sakupljanje prstaca se odvija razođenim ulovom, u kojem se i to pojeftinje iz potrebe čekanja, tragača i brošta.

Pozivajući uljene se remeni prirodnih razvedaka staništa, se i to i drugim načinima, za čije izuzimanje su tih predmeti učinkuju.

Ako učinkujemo i održi da se zadrži i potiče prstac, nešto novog i još starije ne bi je tako učinilo, a potom i učinimo da se i to gornja način se vratiti. Ustanje čije uspostava će se postići tako da razvrstava pristupa tom ugrođenom i čestici morskih prirode.

Murevi su takođe važni za morsku novu, uključujući i morski i litoralni ekosistemi. Teško je da se, takođe, murevi zaštiti, a to je takođe i 100.000 m2 obalne površine u Sredozemnom moru.

Ako su preostali ponudeni u morskim rezervatima uobičajeno, a u ulovljivoj visini, moraju se i u primjeru morskih i pustinjskih morskih rezervata, predstaviti i poslužiti učinkovitim pristupom protiv sanitarnog kontroli hrane, pa mogu proučavati realitet vrlo alternativnih postupaka hrane.

Jedna od ugrođenih izložba prstaca je
štampan broj vrsta
i količine riba.

STOP

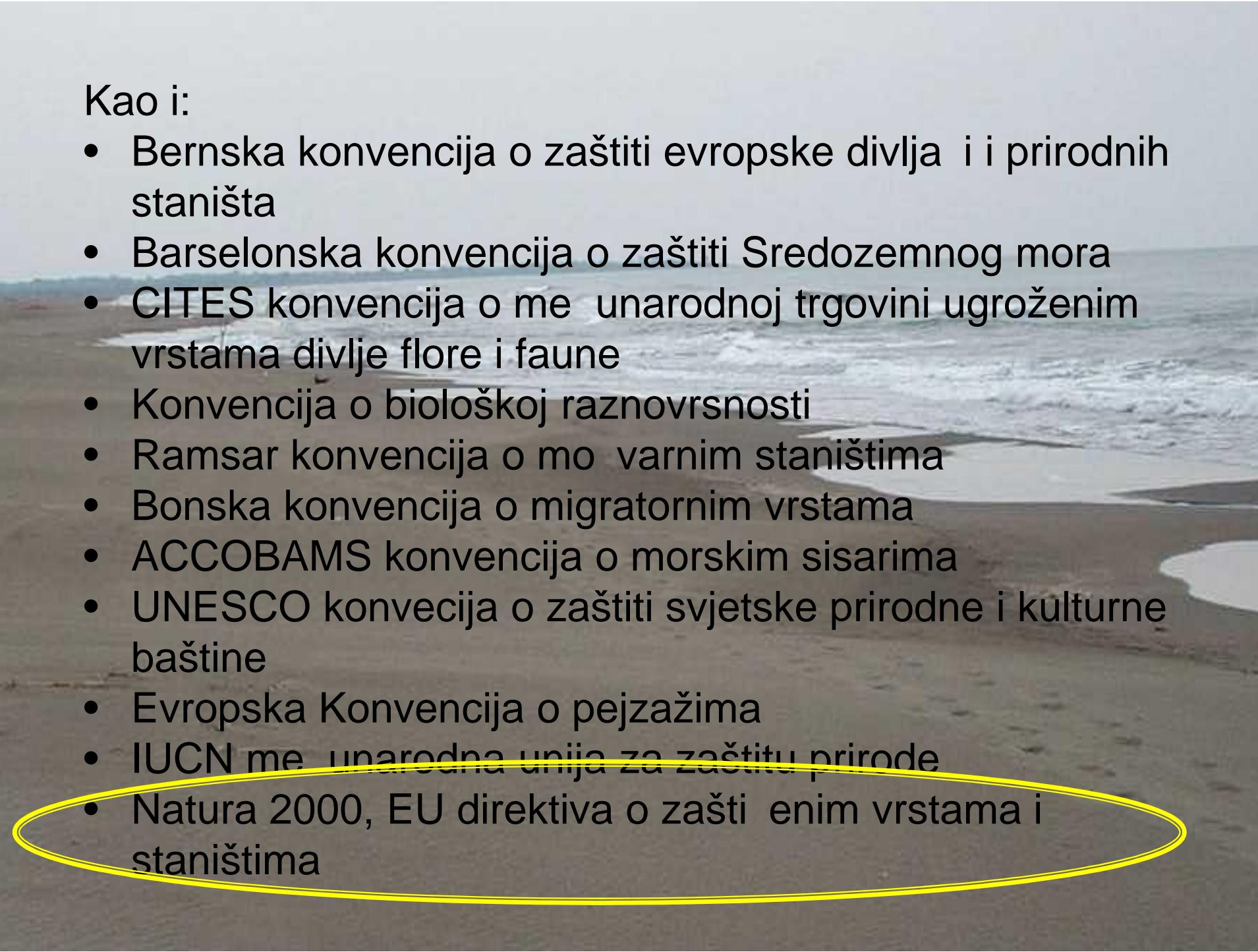

SELLING PRODAJI
VENDITA продаји

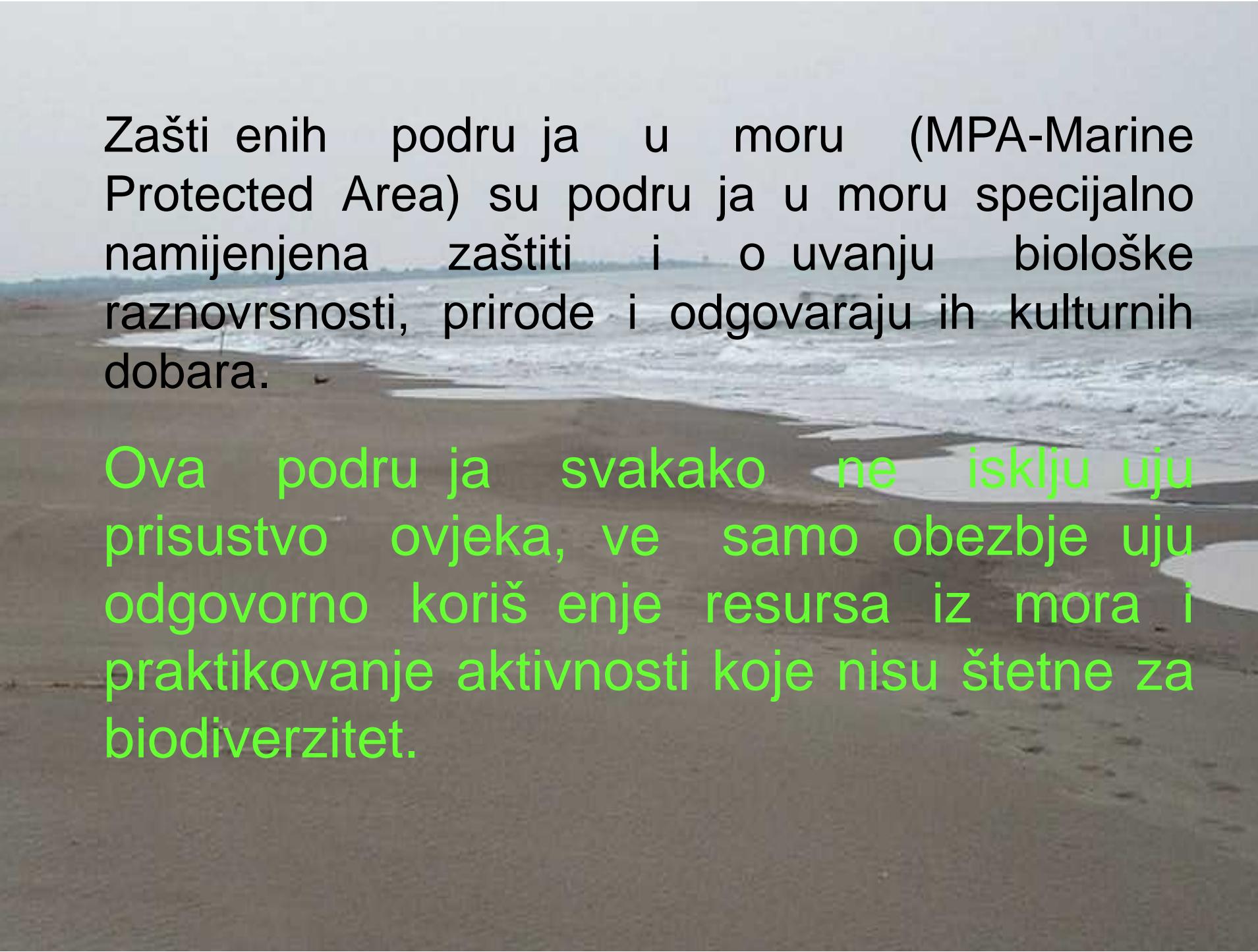
kontakt telefoni :

020 618 395 (poštanski inspektor)
067 254 700 (Ulcinj i Bar)
067 231 130 (Budva i Kotor)
067 221 139 (Herceg Novi i Tivat)

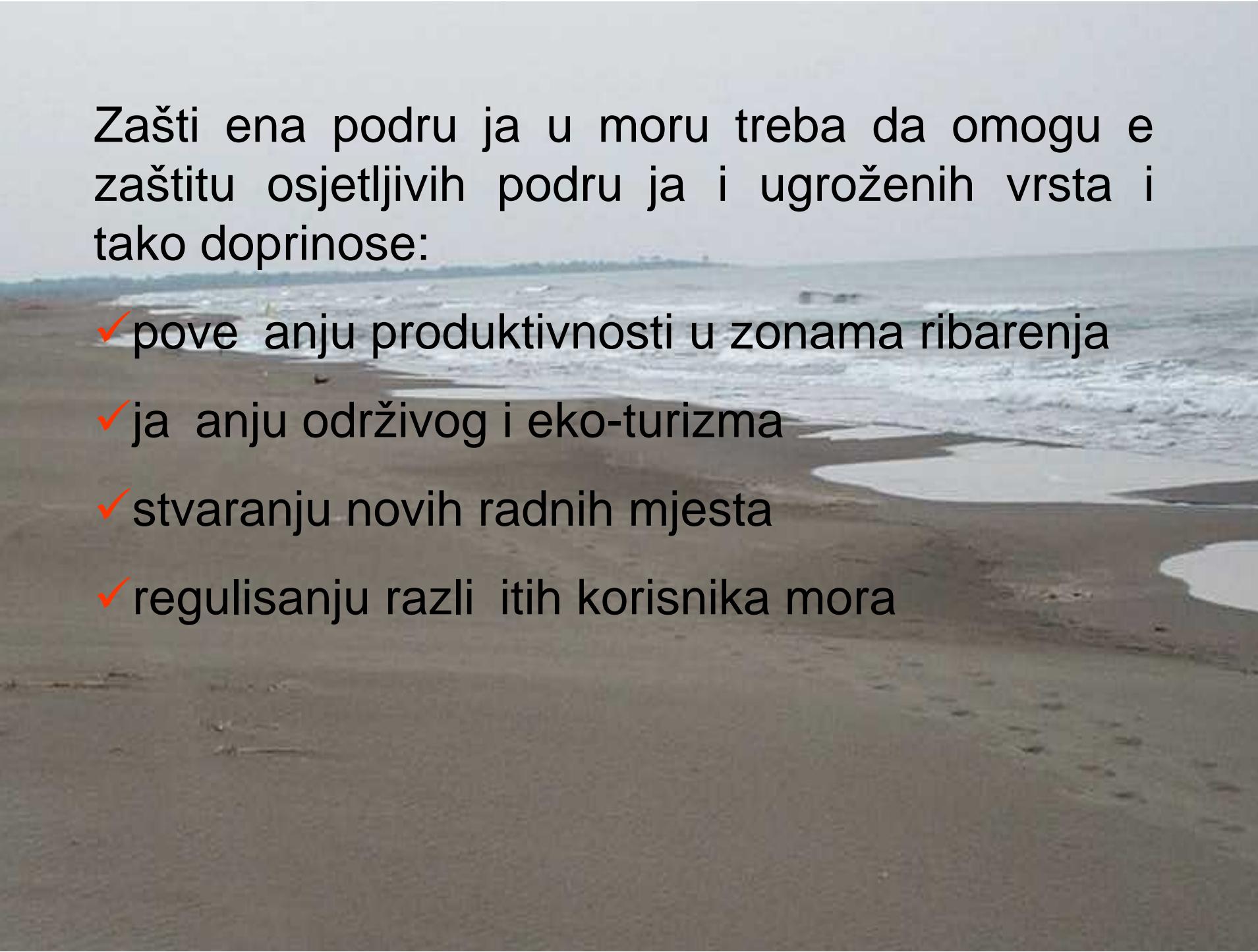
Kao i:

- Bernska konvencija o zaštiti evropske divlje i prirodnih staništa
- Barselonska konvencija o zaštiti Sredozemnog mora
- CITES konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje flore i faune
- Konvencija o biološkoj raznovrsnosti
- Ramsar konvencija o močvarnim staništima
- Bonska konvencija o migratornim vrstama
- ACCOBAMS konvencija o morskim sisarima
- UNESCO konvencija o zaštiti svjetske prirodne i kulturne baštine
- Evropska Konvencija o pejzažima
- IUCN međunarodna unija za zaštitu prirode
- Natura 2000, EU direktiva o zaštiti enim vrstama i staništima

Zašti enih podru ja u moru (MPA-Marine Protected Area) su podru ja u moru specijalno namijenjena zaštiti i održavanju biološke raznovrsnosti, prirode i odgovaraju ih kulturnih dobara.

Ova podru ja svakako ne isklju uju prisustvo ovjeka, ve samo obezbje uju odgovorno koriš enje resursa iz mora i praktikovanje aktivnosti koje nisu štetne za biodiverzitet.

Zašti ena podru ja u moru treba da omogu e zaštitu osjetljivih podru ja i ugroženih vrsta i tako doprinose:

- ✓ pove anju produktivnosti u zonama ribarenja
- ✓ ja anju održivog i eko-turizma
- ✓ stvaranju novih radnih mesta
- ✓ regulisanju razli itih korisnika mora

Sve više se govori o vrijednostima i uslugama ekosistema jer se smatra da mora i obala ine više od 60% ukupne ekonomski vrijednosti biosfere.

Neke od tih vrijednosti se ogledaju kroz:

- obezbije eivanje hrane (ribarstvo i marikultura)
- (samo)pre iš avanje vode
- zaštita obale od erozije
- rekreacija i turizam

rt Platamuni

(do uvale Žukovica)

o. Mamula

Perast

o. Stari Ulcinj

(do uvale Valdanos)

o. Kati

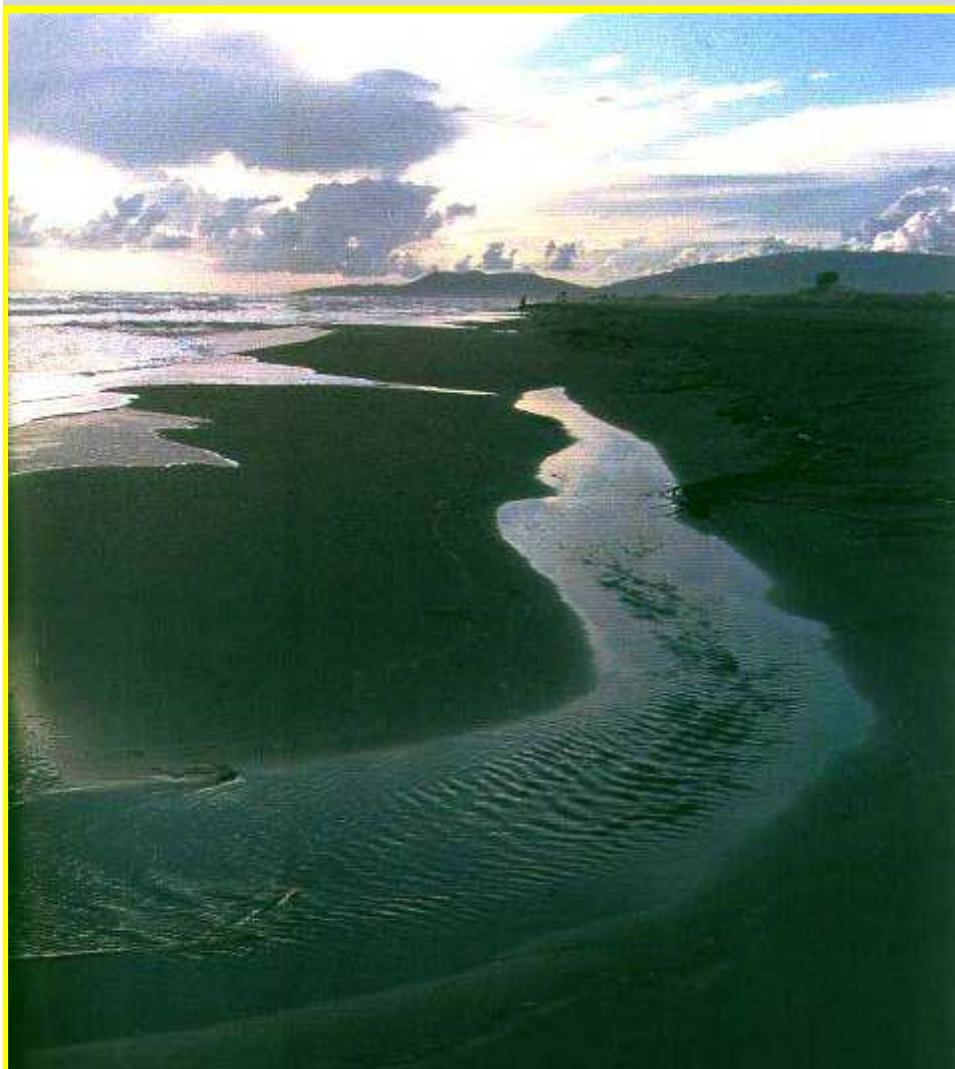
(do uvale Pe in)

ISTORIJAT ZAŠTITE PRIRODE U CRNOJ GORI

- Proglašenje "Biogradske gore" kao "Branika Kralja Nikole Petrovića"(1876)
- Zakona o zaštiti prirode ("Sl. list NRCG", br. 17/61 - "Sl. list SRCG", br. 36/77, 2/89 - "Sl. list CG". br. 51/08., kao i izmjene i dopune (2013) i td.)
- Zakon o proglašenju šumskih područja Lovćena, Biogradske gore i Durmitora nacionalnim parkovima ("Sl. list NRCG", br. 16 i 17/52 i "Sl. list SRCG", br. 10/65) - Zakon o NP Skadarsko jezero ("Sl. list SRCG", br. 33/83) - Zakon o nacionalnim parkovima ("Sl. list SRCG", br. 6/78, 31/88 ---- "Sl. list CG", br. 56/09)

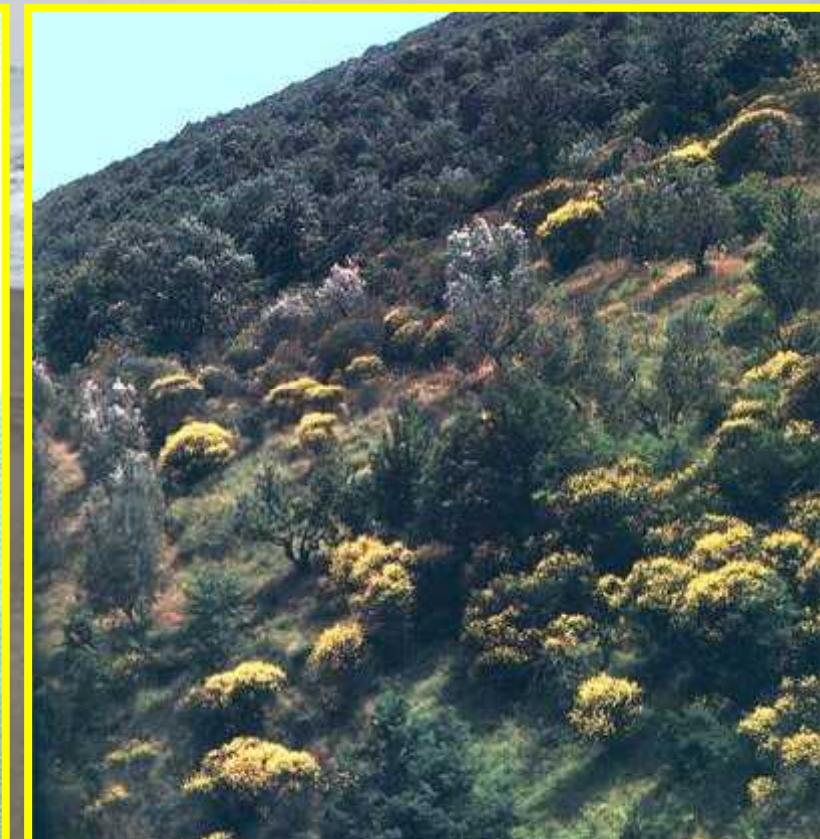
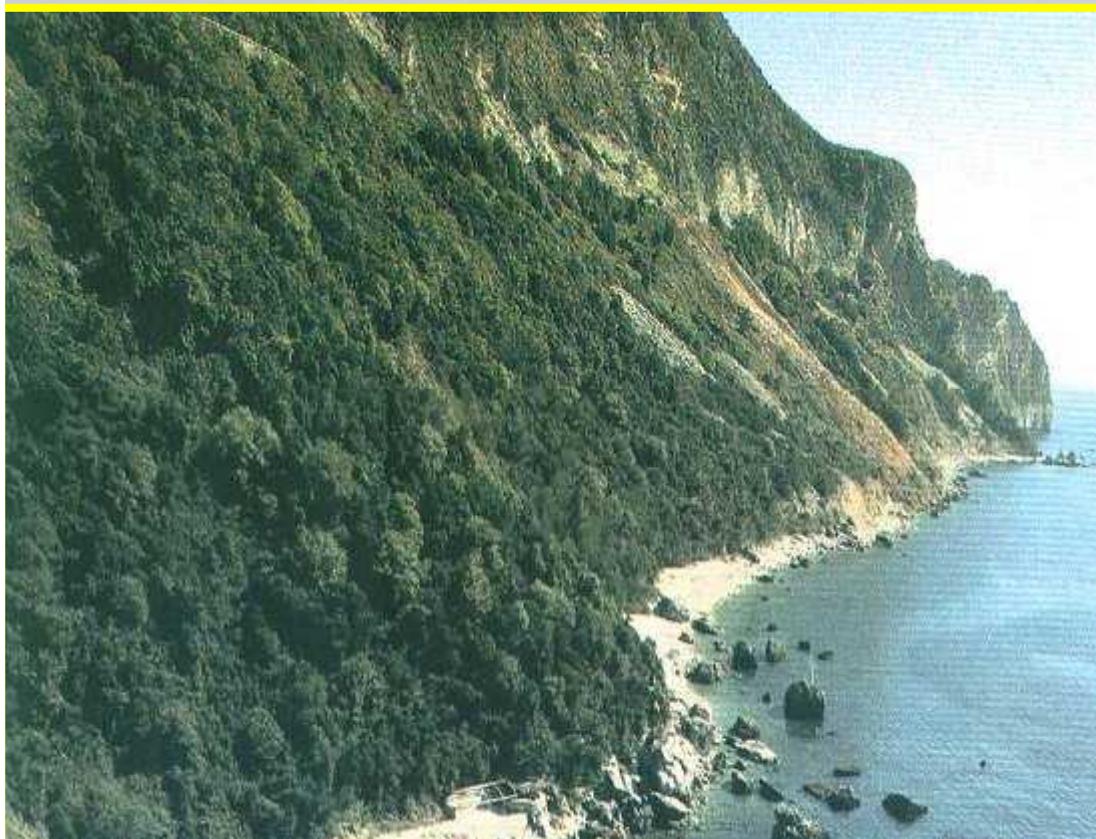
- Prostorni planovi područja posebne namjene NPCG (Durmitor, Biogradska gora, Lovćen i Skadarsko jezero) – 1997/2000. godine
- Prostorni plan područja posebne namjene za morsko dobro (2008)
- Prostorni plan Crne Gore (2008)
- Studija “Pravci razvoja Crne Gore kao ekološke države” (1995)
- Nacionalna strategija održivog razvoja (2008)
- Nacionalna strategija zaštite biodiverziteta sa Akcionim planom (2010)i dr.

Pješane i šljunkovite plaže

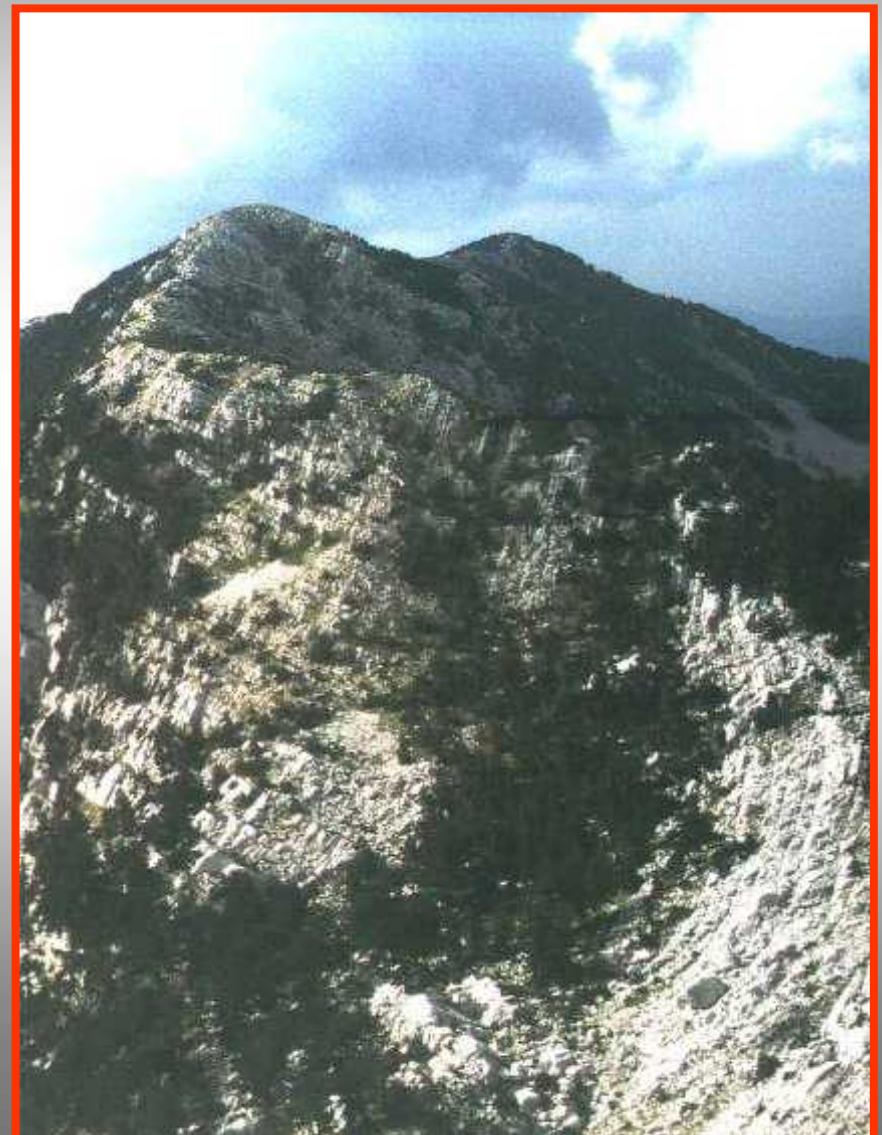
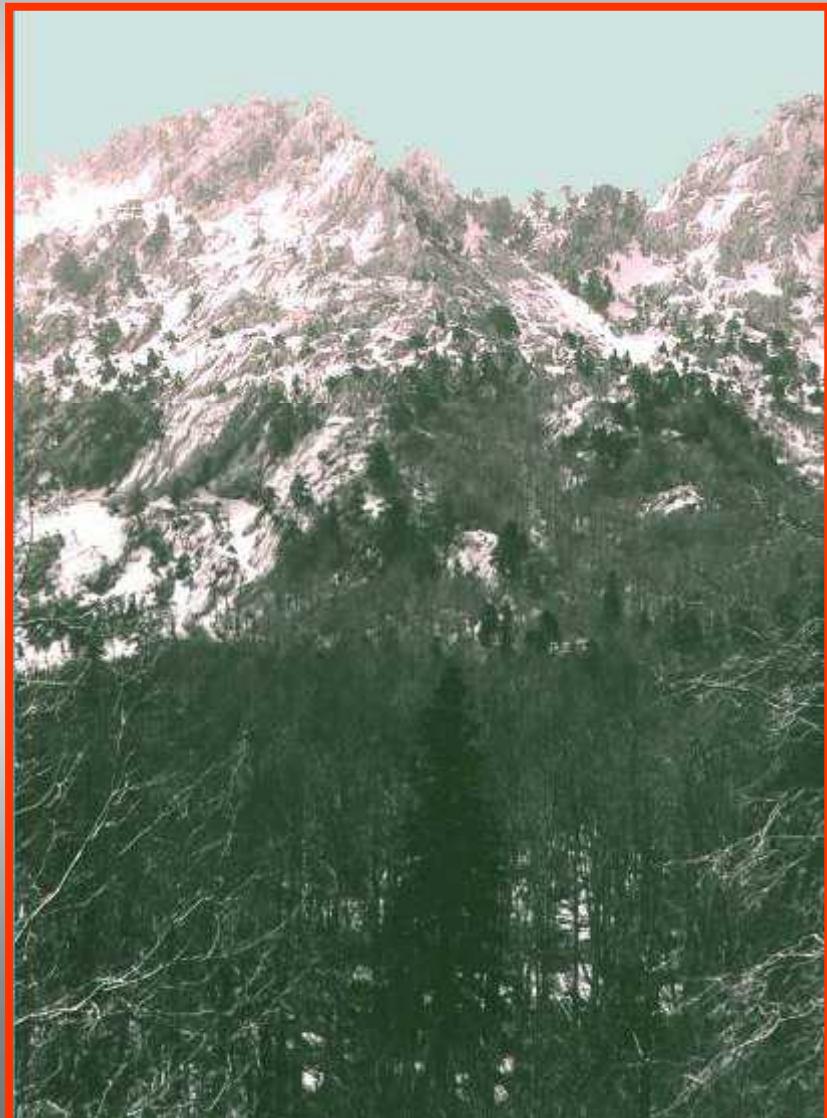

Primorske sklerofilne stalno-zelene šume i žbunje

- Makija -

Planinske i subalpske (visokoplaninske) šume bukve i munike, žbunovi i livade iznad gornje šumske granice Oromediteranskih planina

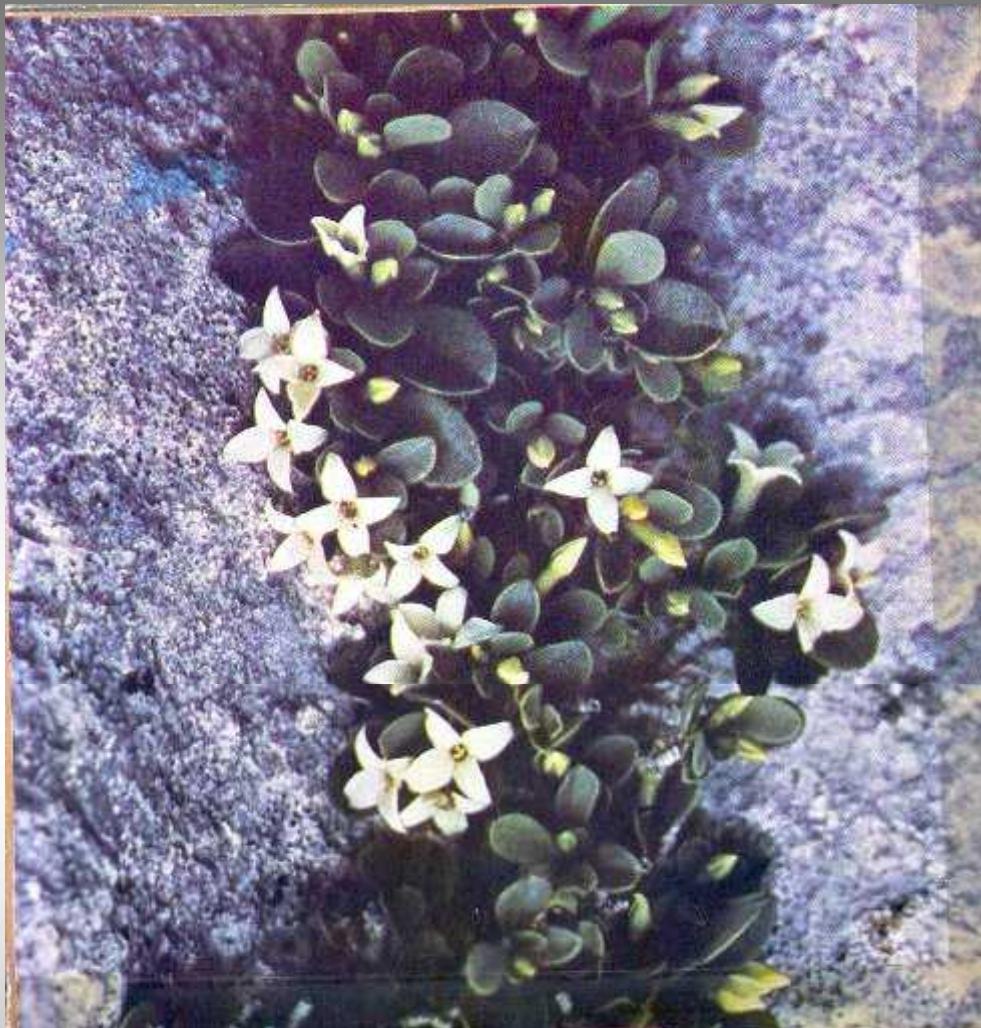

Kontinentalne planinske listopadne i etinarske šume

Flora i vegetacija stijena

Daphnae . Malyana
– Malijev jeremicak

Daphne

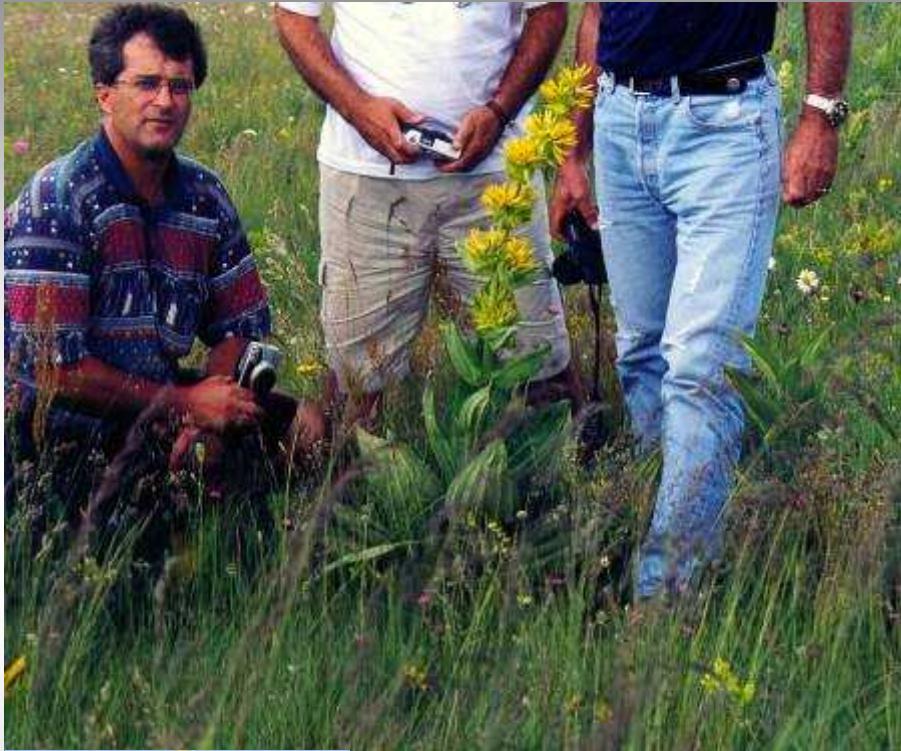

Daphnae Blagayana
- Blagajev jeremi ak

Runolist

Visokoplaninski travnati ekosistem

Lincura

Crna emerika

Akvilegija

Gospina papuica

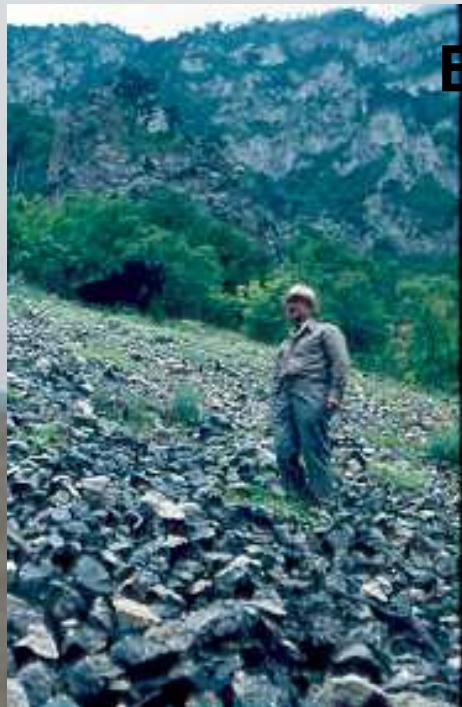
Adenofora liliifolia

Borovnica

Velebilje

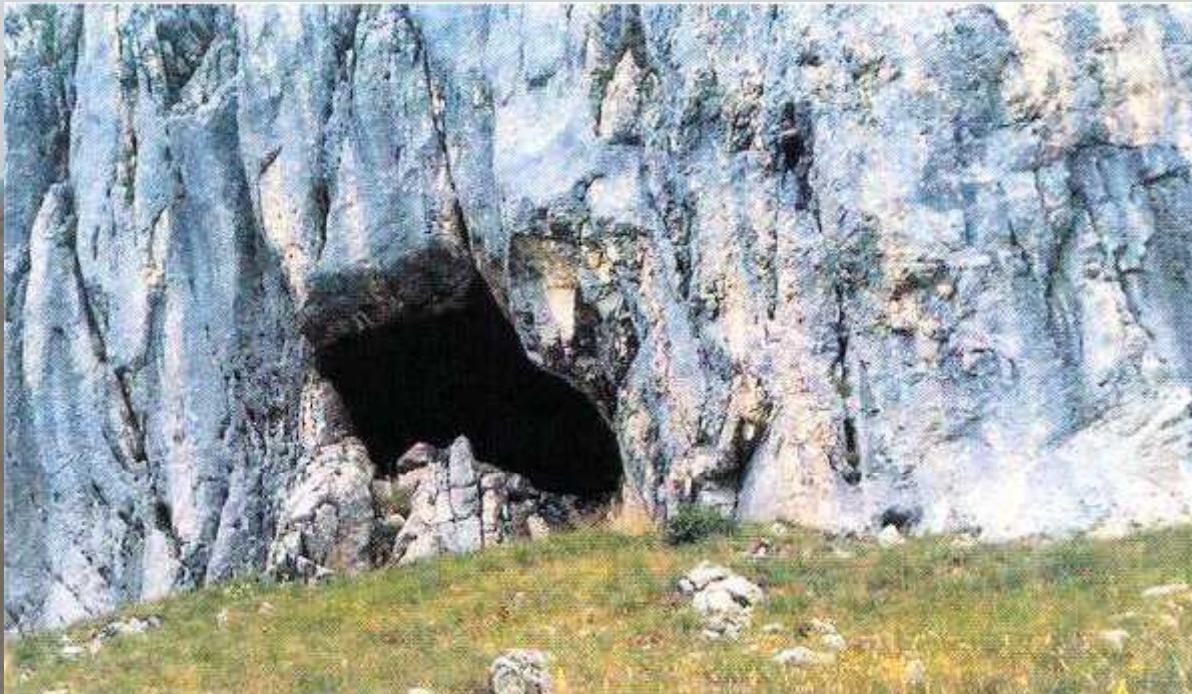

Ekosistem sipara i toila

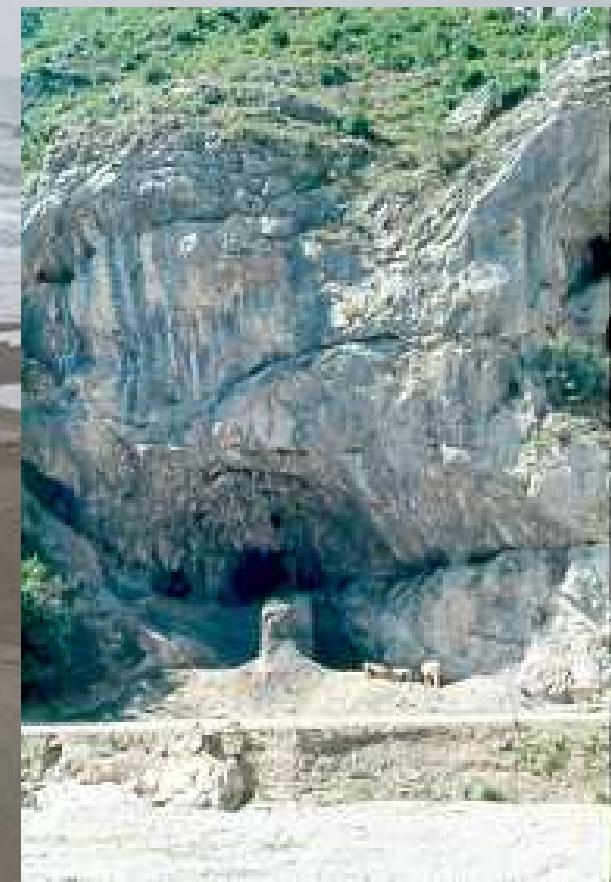

Obrastanje sipara i toila

Peinski ekosistem

Peina

Peina Odmut u Pivi

Kanjonski ekosistem

I. 2. Faunistički diverzitet Crne Gore

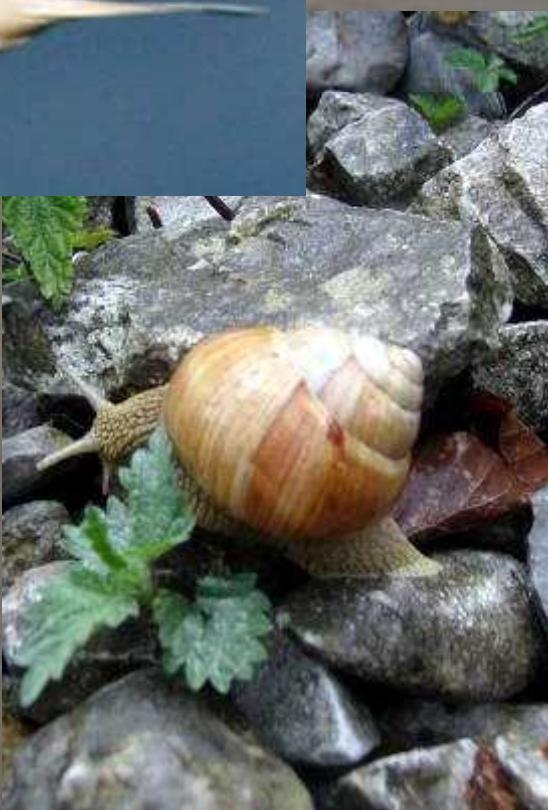
- Diverzitet životinjskih vrsta

70% Evropskih vrsta sisara,
75% Evropskih vrsta ptica,
50% Evropskih vrsta slatkovodnih riba,
79% Evropskih morskih vrsta riba,
>30% Evropskih vrsta vaskularne flore
i znajući broj reliktnih i endemnih
vrsta

Lovna divlja

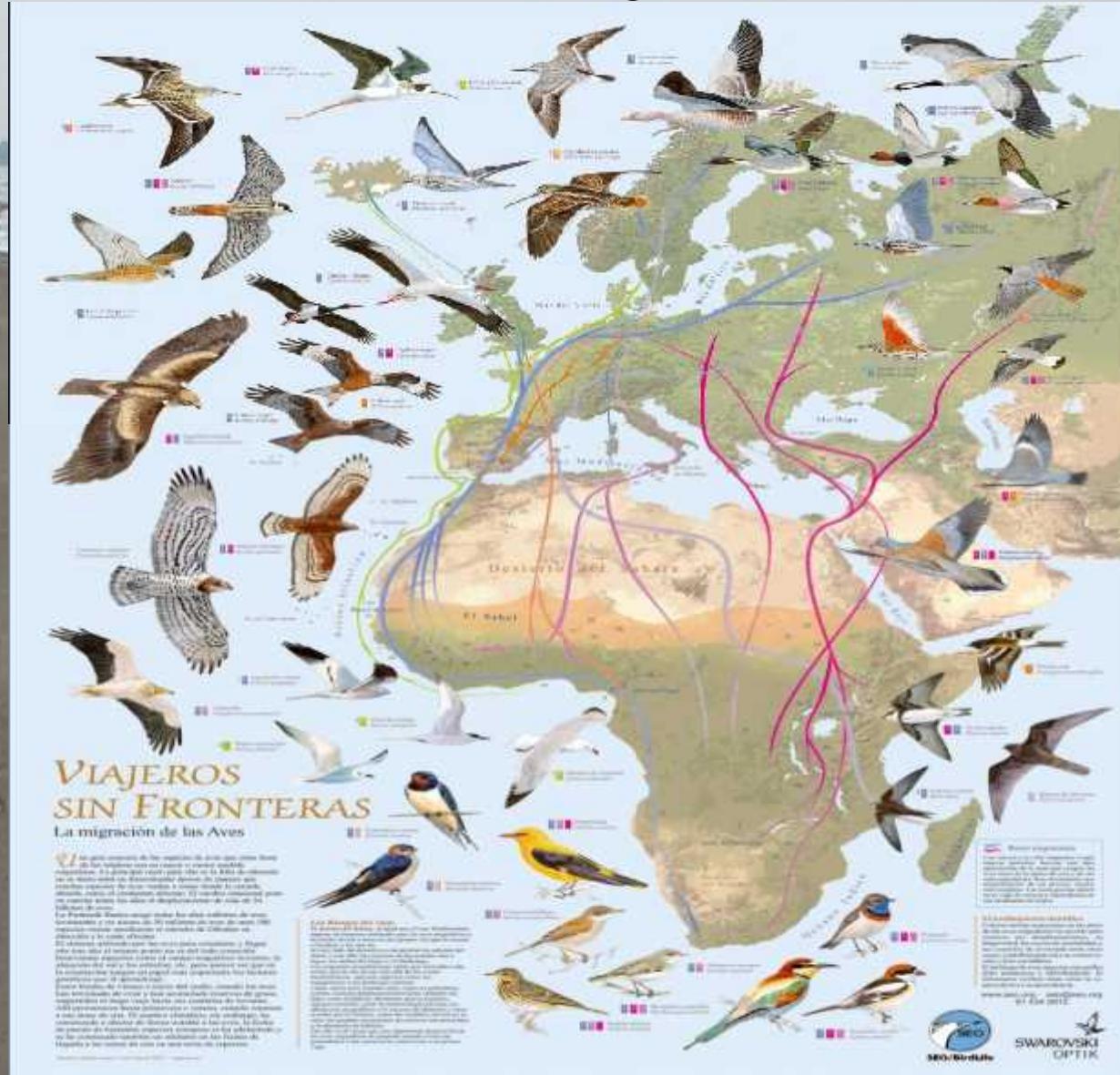

Područja od značaja za boravak ptica u Crnoj Gori - IBA

- 1. Delta Bojane
- 2. Rumija
- 3. Buljarica
- 4. Skadarsko jezero
- 5. Tivatska solila
- 6. Čemovsko polje
- 7. Prokletije
- 8. Plavsko jezero
- 9. Nikšićke akumulacije
- 10. Hajla
- 11. Biogradska gora / Bjelasica
- 12. Durmitor
- 13. Kanjon rijeke Cijevne
- Potencijalni IBA
- 14.* Dolina rijeke Zete
- 15.* Kučke planine
- 16.* Visitor
- 17.* Komovi
- 18.* Golija
- 19.* Pivska visoravan
- 20.* Ljubišnja

Jadranski seobeni put, nekoliko miliona ptica preleti Crnu Goru svake godine

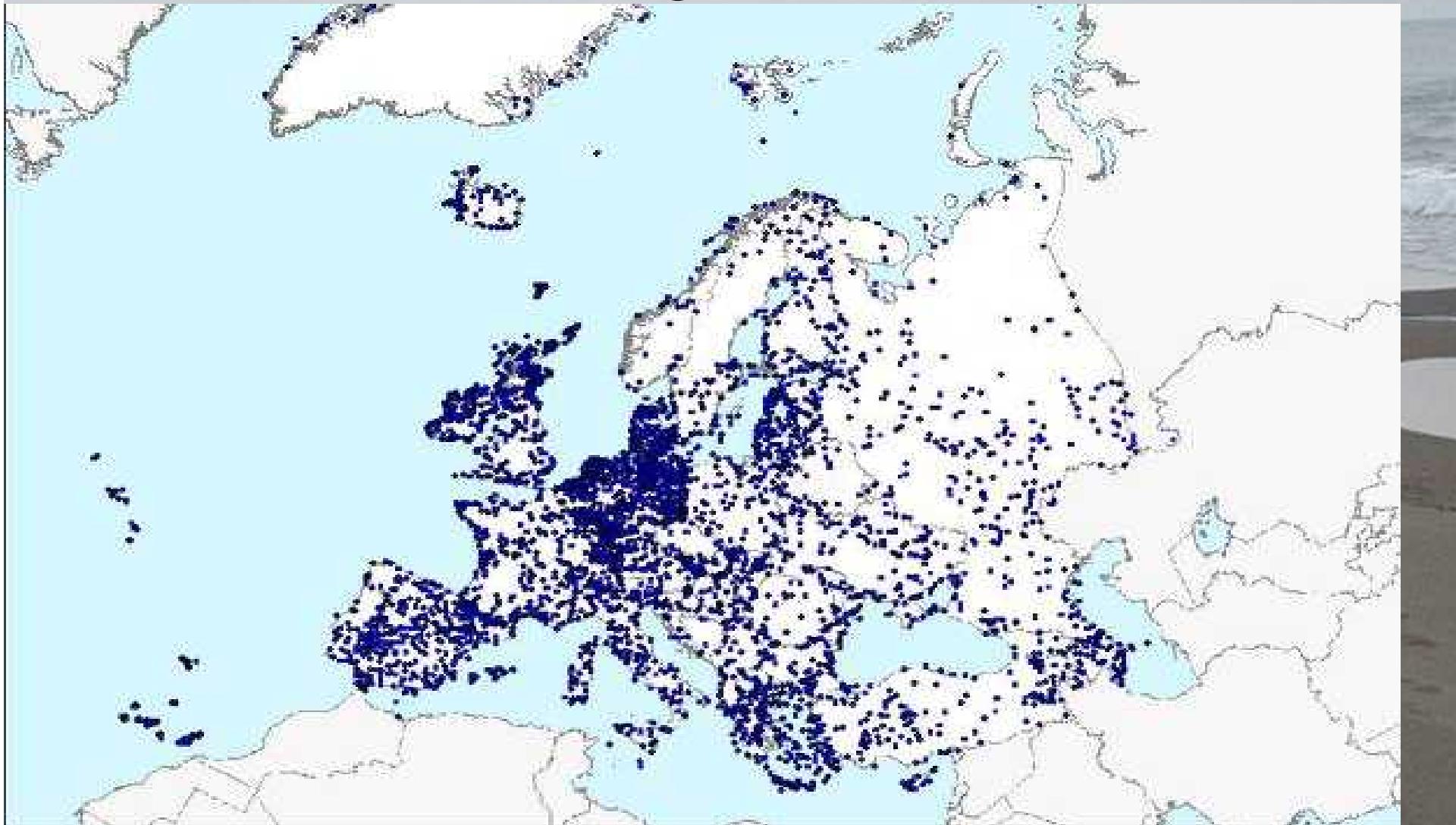

Na svijetu živi oko 9600 vrsta ptica.

U Crnoj Gori je registrirano oko 390 vrsta
297 vrsta je trajno zašti eno 2006.
godine.

IBA program, od 1989.u Crnoj Gori.
Za IBA proglašeno 10.60% teritorije
13 IBA

Skadarsko jezero i delta Bojane najznačajnija staništa

NP Durmitor

- **172 vrste ptica**
- **125 gnjezdarice (od 204 vrste koliko gnijezdi u Crnoj Gori)**
- **Od 1990., kada je registrovano 163 vrste, 2004 se 40 vrsta manje.**
- **Podru je od me unarodnog zna aja za boravak ptica - IBA**
- **Posebno ugrožena ornitofauna jezera sa drasti nim padom broja gnjezdarica**
- **Na Durmitoru ve 40 godina ne gnijezdi ni *Tetrao tetrix* a brojnost *Tetrao urogallus* je u drasti nom padu (indikator sje e šuma i krivolova)**
- **Nestalo više vrsta lešinara što ukazuje na manji broj doma e stoke**
- **Prijetnje-gubitak staništa i krivolov**

NP Skadarsko jezero

- Evropski ptičji aerodrom
- 281 vrsta ptica
- Oko 90 gnjezdarica
- Do 250.000 na zimovanju
- Više od 90% migratorno
- Područje je od međunarodnog značaja za boravak ptica - IBA
- Pelikan zaštitni znak – 14 parova u 2009.
- Potencijal za ekoturizam – posmatranje ptica
- Prijetnje - ilegalni lov i uznemiravanje od strane ribara, turista i lovaca

NP Prokletije

- **161 vrsta ptica sa mogu noš u pojavljivanja još 18 vrsta**
- **124 gnjezdarice (od 204 vrste koliko gnijezdi u Crnoj Gori)**
- **Zna ajno okupljalište i gnjezdilište vodenih ptica na Plavskom jezeru, u kontaktnoj zoni parka**
- **Prdavac – *Crex crex* na plavnim livadama ui kontaktnoj zoni parka jedna od najzna ajnijih vrsta**
- **Prokletija Zajedno sa Durmitorom centar planinskog ornitodiverziteta Crne Gore**
- **Prijetnje - turizam i krivolov**

No ni potrk, *Burhinus oedicnemus*

(Ulcinj, Čemovsko polje, kanjon Morače)

Pelikan, *Pelecanus crispus*

Na Skadarskom 15tak parova, na Ulcinjskoj solani zimuje
100-tinak jedinki

Zijavac, *Glareola pratincola*

Učinjska solana, najznačajnije gnjezdilište u regionu

Lov, qubitak staništa, uznemiravanje

I. 3. Floristički diverzitet Crne Gore

- Diverzitet biljnih vrsta

- Na maloj površini državne teritorije Crne Gore, koja zauzima samo 0,010% ukupne površine svjetskog kopna, sadržano je 1,2% ukupne svjetske flore
- Ukupan broj vrsta na jedinici površine je manje u najvećim u Evropi: S/A = 0.871
- Veliki broj rijetkih, endemskih, reliktnih vrsta, manje u kojima su prisutne i ljekovite i aromatične biljke, a najviše ima medonosnih biljaka

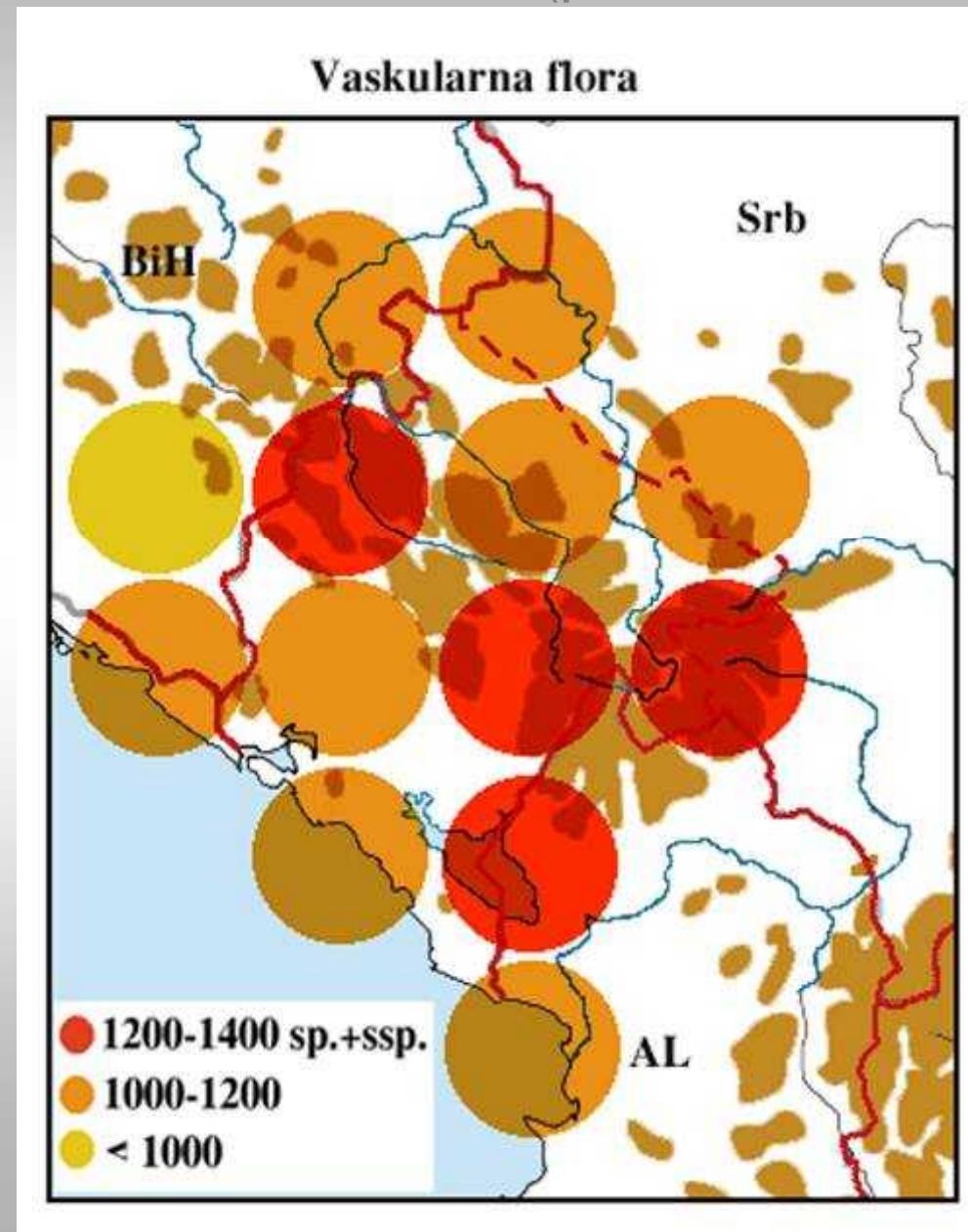

Zaštiene biljne i životinjske vrste

- 1968 - Prvi spisak zaštiene biljne vrste – (zaštiene biljne vrste *Daphne malyana* Ble i , *Dioscorea balcanica* Košanin, *Ilex aquifolium* L., *Leontopodium alpinum* Kass., *Ramondia serbica* Pan . i *Taxus baccata* L.)
- 1982 – Druga verzija spiska zaštiene biljne vrste. Zastavljen: 314 životinjskih i 57 biljnih vrsta (Rješenje o stavljanju pod zaštitu rijetkih, prorije enih, endemii nih i ugroženih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl.list SRCG", br. 36/82))
- 2006 – Važeća verzija spiska zaštiene biljne vrste. Zaštiene: 740 životinjskih i biljnih vrsta (Rješenje o zaštići enim vrstama biodiverziteta ("Sl.list SRCG", br. 56/06))

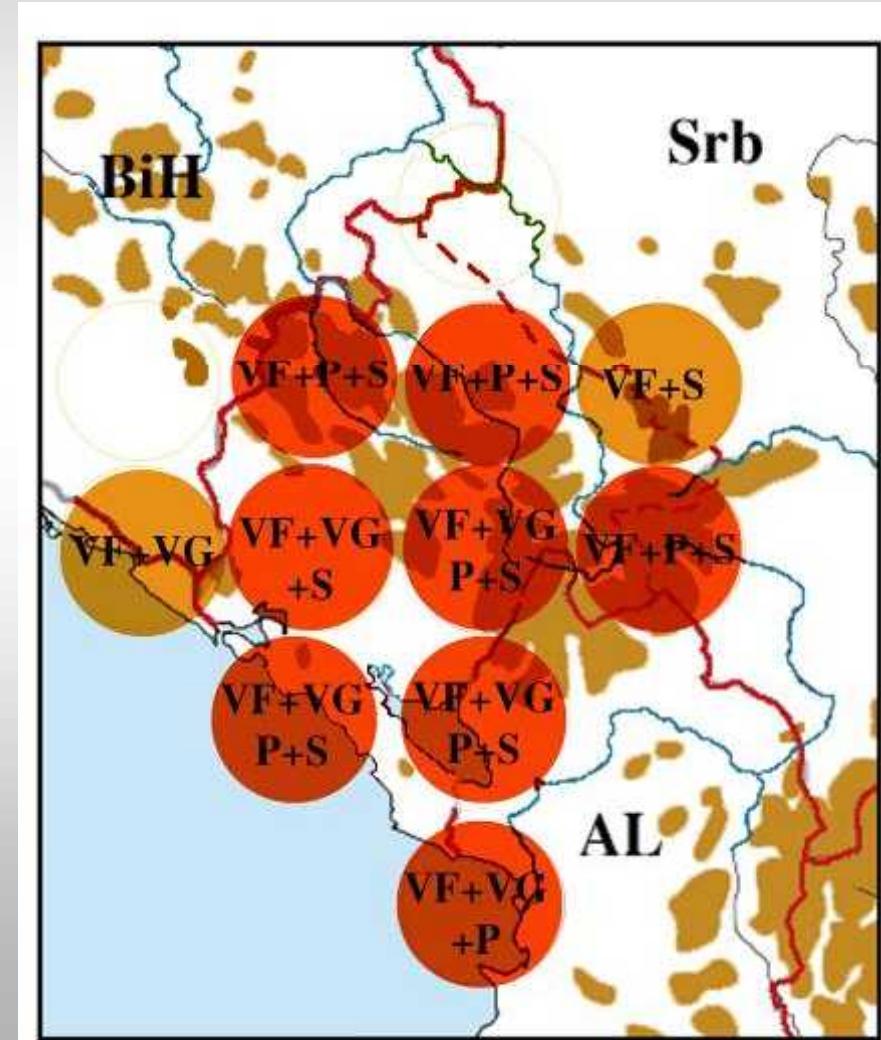
Procijenjen broj vrsta vaskularne flore u Crnoj Gori prikazan, UTM kvadrati 50 x 50 km (prema V. Stevanovicu)

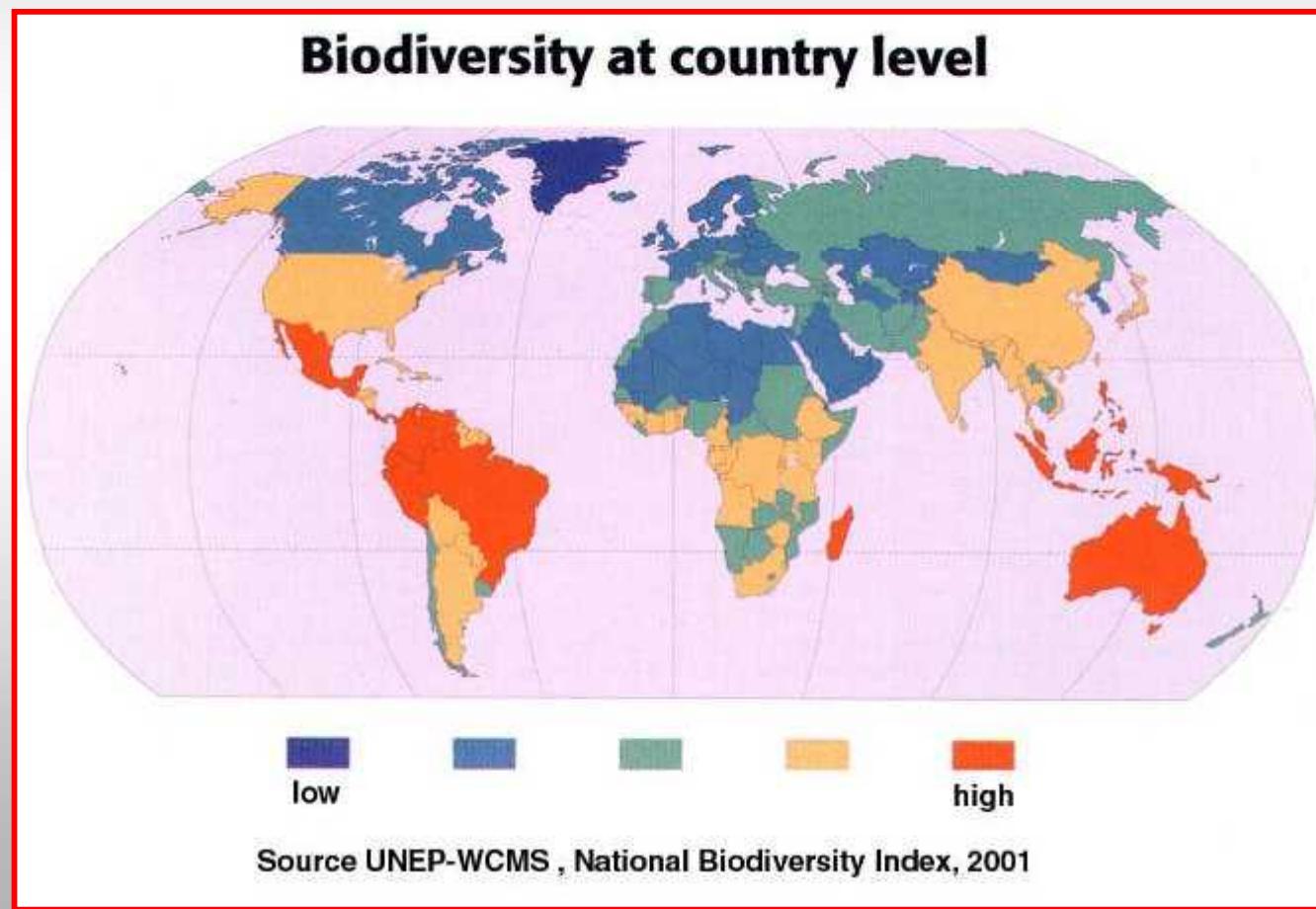
Preklapanje centara diverziteta vaskularne flore (VF), vodozemaca i gmizavaca (VG), ptica (P) i sisara (S) u Crnoj Gori

- na UTM kvadratima 50 x 50 km

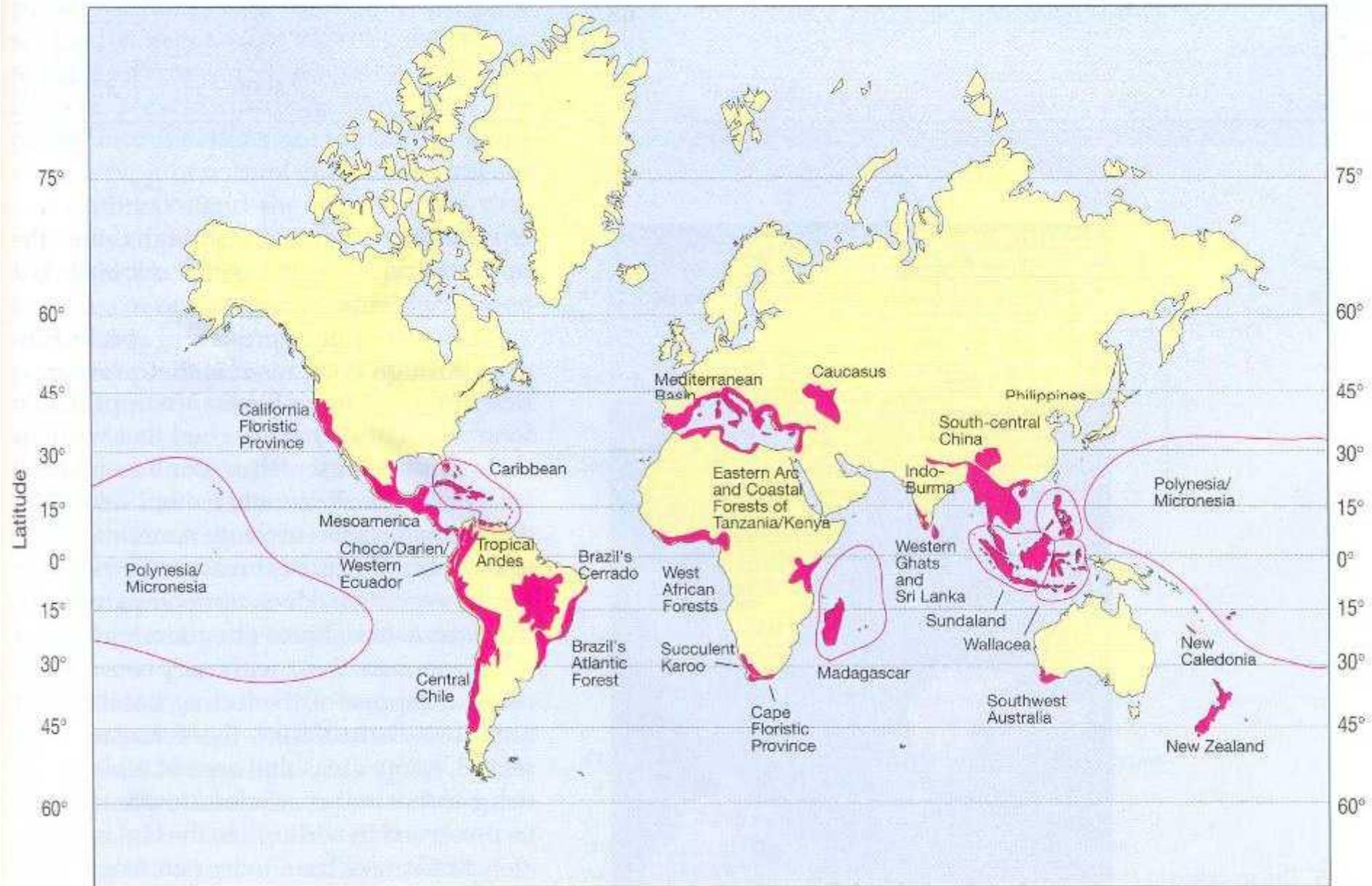
Crveno - preklapanje centara diverziteta tri grupe organizama, oker – preklapanje centara diverziteta dvije grupe organizama

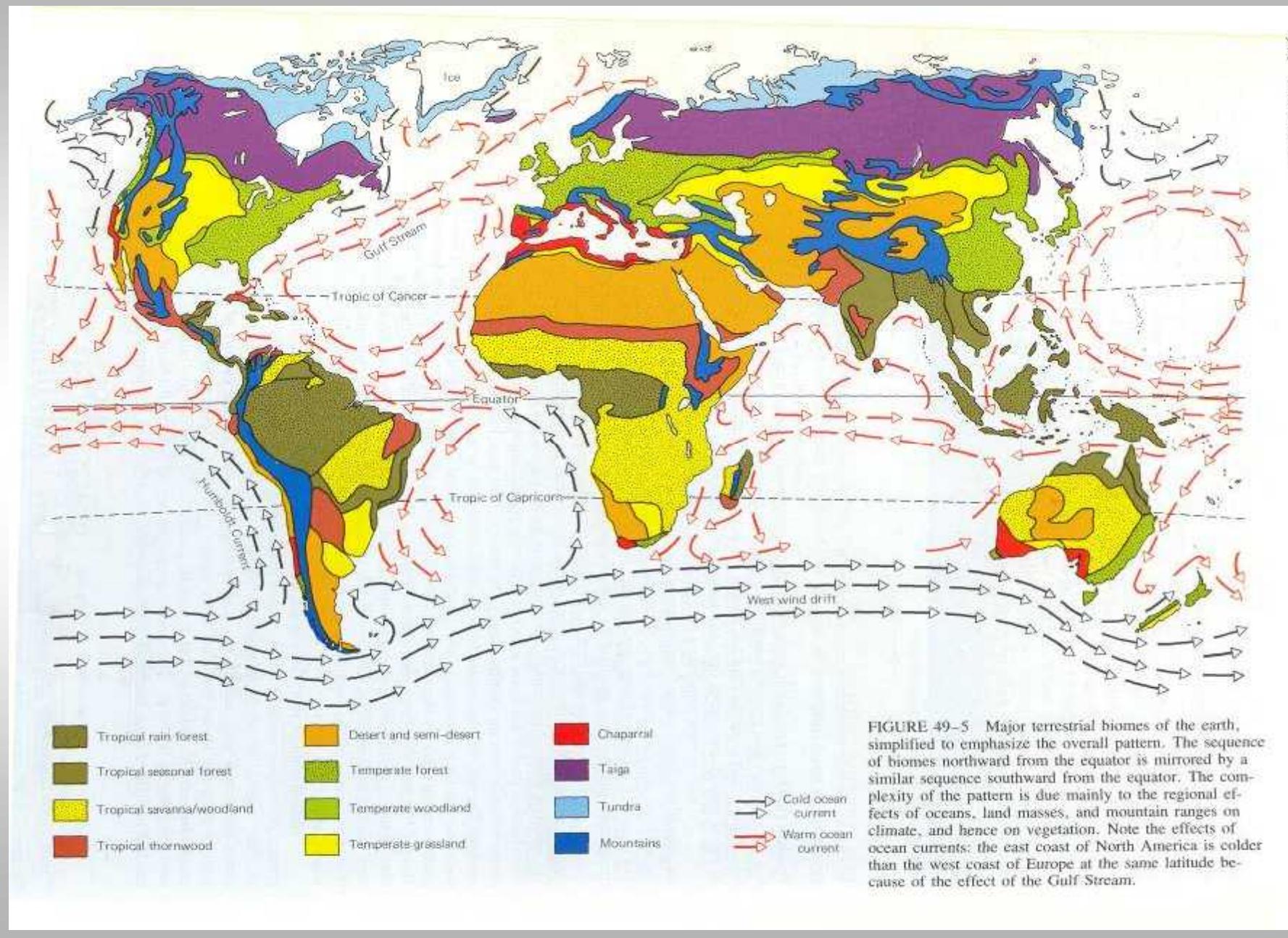
Crna Gora (sa SRB, AI, BLG i GR) predstavlja jedan od šest Evropskih i jedan od 153 svjetska centra biološkog diverziteta (hot spot biodiverziteta).

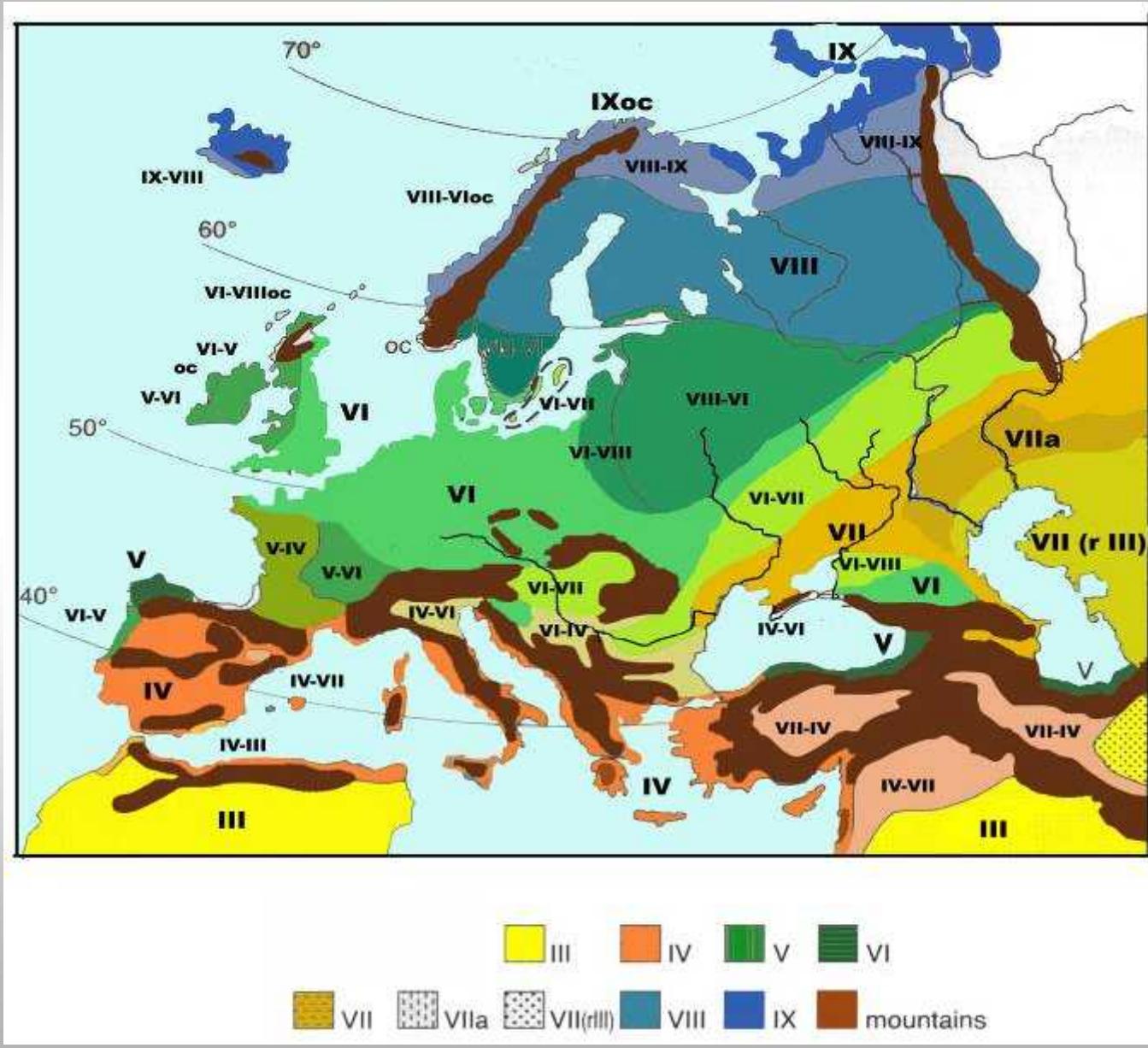
“Hot spotovi” biodiverziteta u svijetu

Glavni kopneni biomi Svijeta

Biomi Evrope (Walter et al. 1975)

Vegetacijska karta (A) i Floristi ki diverzitet (B) Balkanskog poluostrva (Horvat et al. 1974)

Analitička osnova zaštite biodiverziteta (važnije studije i projekti)

Studijeske analize

1. SAP BIO izvještaj (2004) - nacionalne prioritetne akcije za zaštitu ugrozenih stanista, zajednica, ekosistema i predjela kroz formiranje morskih i obalnih zastjenih područja prirode
2. Samostalna nacionalna procjena kapaciteta za sprovodjenje 3 konvencije (jedna od njih je Konvencija o biodiverzitetu) (2007)
3. SS AE 4.3. - Prirodne i pejzažne vrijednosti prostora i zaštita prirode (2005) – Studija identifikacije potencijalnih zašti enih područja prirode, za sve kategorije zaštite za potrebe PP CG do 2020
4. Studija o biološkom diverzitetu i (Biodiversity) Country Study (2008 / 2009) -

Projekti

- EMERALD mreža – identifikacija područja po osnovu Bernske konvencije – rezolucije 4 i 6
- Identifikacija i mapiranje područja značajnih za biljke (IPA - Important Plant Areas,
- Identifikacija područja značajnih za ptice (IBA - Important Bird Areas),
- Razvoj baze podataka za Ekološku mrežu Natura 2000 – projekt ZZP, WWF i Daphne – urađen Desktop Inventory N2K vrsta i staništa
- WWF / Green Home Northern Montenegro Green Belt - Studija za procjenu biodiverziteta i socioekonomskih uslova u regionu Durmitora, Tare i Prokletija,
- Dinaric Arc Ecoregion 2012 - projekt za jačanje mreže zašti enih područja prirode u regionu Jugoistočnih Dinarida)

...

Važe i planovi i strategije vezane za zaštitu biodiverziteta

1. Prostorni planovi
 1. PP CG (usvojen 2008) prijedlog za zaštitu podružnica od značaja za organe centralne vlasti – nacionalni i regionalni parkovi; zaštita podružnica kao osnova za održivi razvoj
 2. PP PPN Morsko dobro Crne Gore (usvojen 2008) prijedlog obalnih i morskih podružnica koja treba da budu zaštićena, kategorije: rezervati, spomenici prirode, predjeli posebnih prirodnih odlika = IUCN kategorije I, III i IV
 3. PPPPN za nacionalne parkove: Durmitor (1997), Biogradska gora (1998), Lovcen (1998), Skadarsko jezero (2000) – rezervati: postojeći (NP Durmitor i NP Skadarsko jezero) i planirani (NP Skadarsko jezero)
 4. PPPPN za region Bjelasica – Komovi – nacrt
 5. PPPPN za region Durmitora – otpočeo
2. Strategije
 1. Pravci razvoja CG Ekološke države (2001) – opšti okvir za održivi razvoj, zaštita ekosistema
 2. Strateški okvir za razvoj održivog turizma u sjevernom i centralnom dijelu CG (2004) – promovise model privatno-javnog partnerstva zasnovan na principima održivosti
 3. Nacionalna strategija održivog razvoja (NSOR) (2006) – prioriteti podružnica za zaštitu – cilj 10% nacionalne teritorije pod zaštitom
 4. Strategija Integralog Upravljanja Obalnim Podružnicama (SIUOP) (2008) prioriteti obalnih i morskih podružnica za zaštitu – cilj 10% obalnog podružnica pod zaštitom
 5. Strategija zaštite biodiverziteta sa Akcionim planom (2010) – Studija o biodiverzitetu (2008), Strategija (29. 07. 2010) i 4-ti Nacionalni Izvještaj prema CBD-u (21. 10. 2010.)

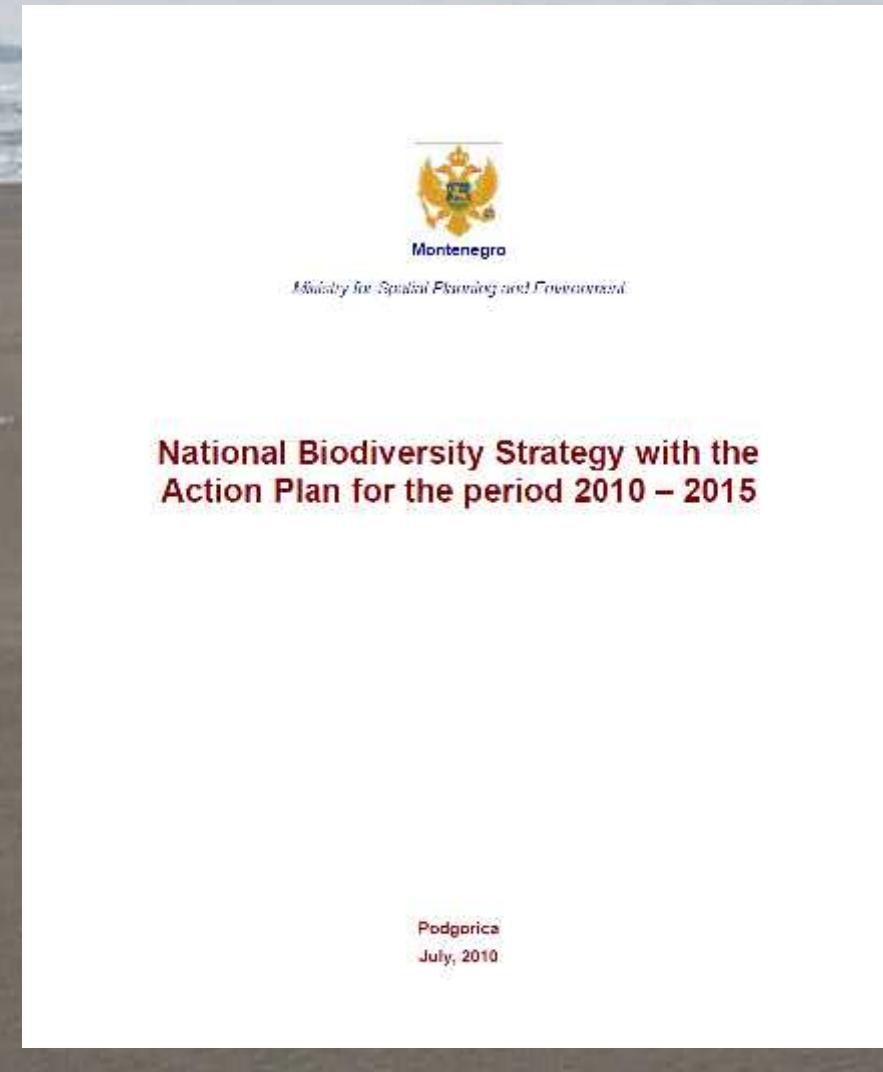
....

Implementacija globalnih ciljeva zaštite biodiverziteta u Crnoj Gori

- A. Strategija biodiverziteta Crne Gore sa Akcionim planom za period 2010 – 2015
- B. (etvrti) Nacionalni izvještaj prema Konvenciji o biodiverzitetu

A. Strategija biodiverziteta Crne Gore sa Akcionim planom za period 2010 – 2015

Proces donošenja Strategije biodiverziteta Crne Gore

I. Studija biodiverziteta Crne Gore - u dvije faze:

- (i) Studija o biološkoj raznovrsnosti (novembar 2007 – februar 2008) i
- (ii) "Country Study" - Studija biodiverziteta Crne Gore (oktobar 2008)

II. Strategija biodiverziteta sa Akcionim Planom (2010 – 2015),
nacrt - 3 ciklusa javnih rasprava (decembar – maj 2009),
usaglašavanje sa sektorom šumarstva > 1 god (maj 2009 – jul 2010)...

III. Usvajanje Strategije biodiverziteta od strane Vlade Crne Gore -
29 jul 2010 (Dokument Strategije dostupan na: CG ver.

<http://www.mse.gov.me/vijesti/98617/Vlada-Crne-Gore-usvojila-Nacionalnu-strategiju-biodiverziteta-sa-akcionim-planom-za-period-od-2010-2015-godine.html> Engl ver.

<http://www.mse.gov.me/vijesti/99681/National-Biodiversity-Strategy-with-the-Action-Plan-for-the-period-2010-2015.html>

IV. (etvrti) Nacionalni izvještaj prema Konvenciji o
biodiverzitetu – usvojen od strane Vlade (21 oktobar 2010) i podnijet
Sekretarijatu Konvencije (CoP 10 Nagoya, Japan)

<http://www.mse.gov.me/vijesti/100258/Vlada-usvojila-cetvrti-nacionalni-izvjestaj-o-implementaciji-Konvencije-o-biološkoj-raznovrsnosti-u-Crnoj-Gori.html>

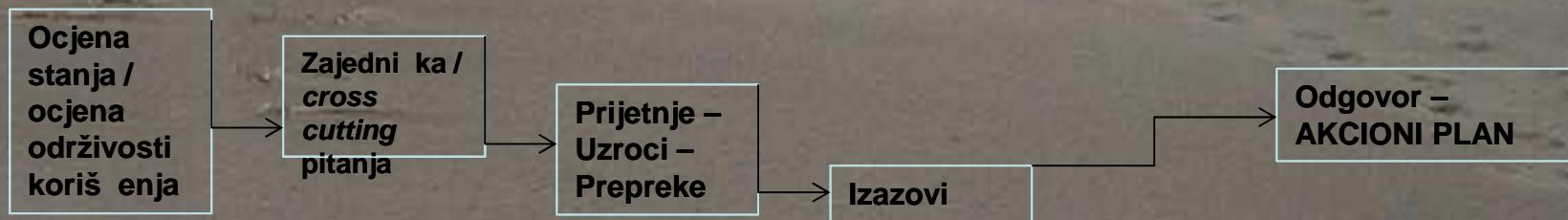
Osnov za donošenje Strategije

Zakon o zaštiti prirode – član 101. i 102. – utvrđena je obaveza donošenja Strategije (ili njenih izmjena i dopuna) od strane Vlade, za period važenja od 5 godina, definisan je sadržaj Strategije, izvještavanje o sprovođenju Strategije (usvaja Vlada, priprema se na osnovu izvještaja organa lokalne uprave) – definisan je i sadržaj tih Izvještaja.

Konvencija o biološkoj raznovrsnosti – član 6. – utvrđuje obavezu donošenja Strategije za zemlje članice Konvencije (Crna Gora je član Konvencije od 3. juna 2006), - član 1 – definiše ciljeve: (i) zaštita biološkog diverziteta, (ii) održivo korišćenje njegovih komponenti i (iii) pravedna raspodjela koristi od upotrebe genetskih resursa

Struktura – Sadržaj Strategije

- 1. Uvod - Osnove za donošenje Strategije i uslovi za njenu izradu
- 2. Osnovna na elja i ciljevi Strategije – uklju uju i opšte uslove za njeno sprovo enje
- 3. Stanje i pregled biološkog diverziteta - ocjena stanja biološkog diverziteta
- 4. Zaštita biološkog diverziteta u prioritetnim oblastima djelovanja - in situ i ex situ
- 5. Oblici održivog korištenja biološkog diverziteta / prirodnih resursa – po privrednim sektorima, uklju uju i ocjenu održivosti koriš enja bioloških resursa
- 6. Posebno zna ajna zajedni ka pitanja (cross cutting issues) vezana za zaštitu biološkog diverziteta i njegovo održivo koriš enje - Turizam, Prostorno planiranje, Krupni infrastrukturni zahvati, Procjena uticaja zahvata na biološki diverzitet / prirodu / životnu sredinu, Zakonodavni i institucionalni okvir)
- 7. Prijetnje i faktori ugrožavanja biološkog diverziteta - ugroženost prirodnih staništa i vrsta, glavne prijetnje, glavni uzroci koji dovode do gubitka biodiverziteta i prepreke za njegovu efikasnu zaštitu i održivo koriš enje
- 8. Akcioni plan za zaštitu biološkog diverziteta za period 2010 - 2015 – definisan na prepoznatim glavnim razlozima koji zahtijevaju preduzimanje odgovaraju ih mjera i aktivnosti koje su formulisane u Akcionom planu, opisno i u sažetoj tabelarnoj formi
- Prilozi - Pregled postoje ih nacionalno zašti enih podru ja prirode u Crnoj Gori, Kartografski prikaz distribucije planiranih zašti enih prirodnih dobara / biološkog diverziteta (lan 101, alineja 8 zakona o zaštiti prirode) i dr.

Posebno zna ajna zajedni ka pitanja vezana za zaštitu biološkog diverziteta i njegovo održivo koriš enje

- Turizam i zaštita biološkog diverziteta – promovisan održivi turizam
- Prostorno planiranje i biološki diverzitet - razvoj
- Krupni infrastrukturni zahvati i biološki diverzitet – saobra aj, energetika, hidrotehni ka infrastruktura
- Procjena uticaja zahvata na biološki diverzitet / prirodu / životnu sredinu – ocjena prihvatljivosti
- Zakonodavni i institucionalni okvir za zaštitu biološkog diverziteta – izazov u pristupanju EU

Prijetnje i faktori ugrožavanja biološkog diverziteta

- Ugroženost prirodnih staništa, divlje flore i faune i agrobiodiverziteta
 - Obalna i morska staništa
 - Šumska staništa
 - Vodena i močvarna
 - Sušna / stepska staništa
- Glavne prijetnje biološkom diverzitetu
 - 1. Nekontrolisani urbani i turistički razvoj,
 - 2. Promjena namjene zemljišta
 - 3. Neodrživo i nekontrolisano korištenje prirodnih resursa zbog: (i) sječe prirodnih šuma, (ii) sakupljanja jestivog i ljekovitog bilja, gljiva i beski menjaka (iii) lov divljači i (iv) ribolov
 - 4. Zagađenje
 - 5. Unošenje novih invazivnih vrsta,
 - 6 Klimatske promjene
- Glavni uzroci koji dovode do gubitka biodiverziteta
 - 1. Nizak politički prioritet koji ima zaštitu životne sredine
 - 2. Promovisanje politika koje nijesu kompatibilne sa održivom upotrebom prirodnih resursa
 - 3. Nizak nivo ograničenja i podsticaja vezanih za zaštitu biološkog diverziteta / zaštitu prirode
 - 4. Demografske, društvene i ekonomske promjene koje utiču na biodiverzitet
 - 5. Minimalno učešće interesnih grupa
- Prepreke za efikasnu zaštitu i održivo korištenje biološkog diverziteta
 - a. Nedostatak detaljnih podataka o biodiverzitetu
 - b. Nedostatak kadrovskih kapaciteta i finansijskih resursa
 - c. Neusklađenost međusobnih institucionalnih odgovornosti
 - d. Nedostatak javne i političke svijesti o biodiverzitetu i nedostatak učešća javnosti u njegovoj zaštiti
 - e. Slabosti u sistemu upravljanja i stavljanja pod zaštitu zaštićenih područja prirode

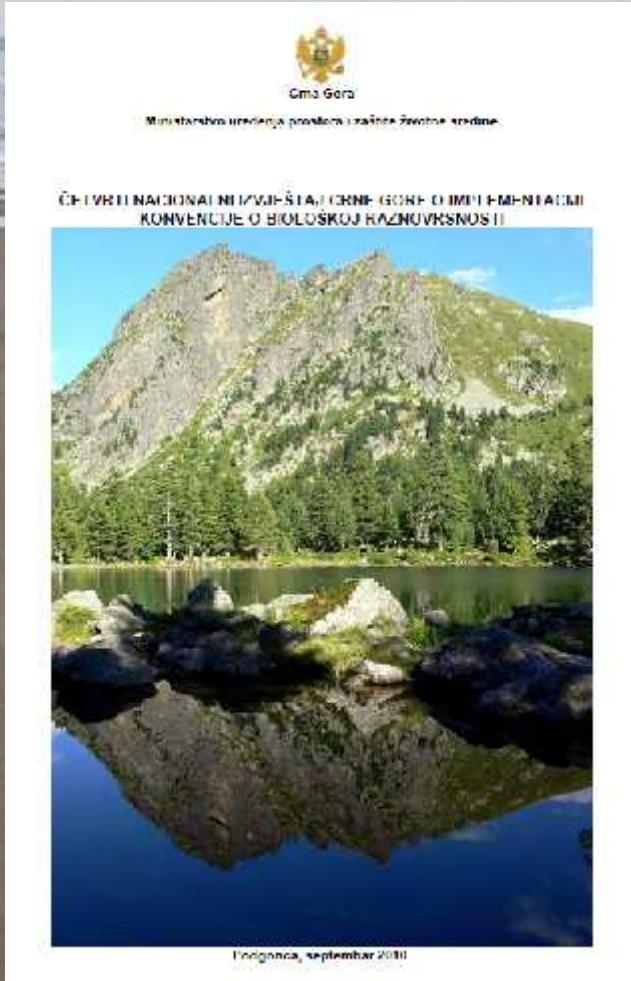
I zazovi

- Nedostatak podataka
- Nedovoljni institucionalni i kadrovski kapaciteti
- Nizak nivo efikasnosti postojećeg zakonskog i pravnog institucionalnog okvira
- Ugroženost ekosistema
- Zastita kroz sektore: i) turizam, (ii) prostorno planiranje i (iii) izgradnje krupne infrastrukture,
- Stavljanje pod zaštitu novih zaštićenih područja prirode
- Slaba efikasnost u upravljanju zaštićenim područjima prirode

Akcioni plan odgovor na izazove – 52 mjere i aktivnosti

- I. IZGRADNJA I JAVANJE DOKUMENTACIONE OSNOVE O BIOLOŠKOM DIVERZITETU (8 mjera)
- II IZGRADNJA I JAVANJE INSTITUCIONALNIH I KADROVSKIH KAPACITETA ZA ZAŠTITU BIOLOŠKOG DIVERZITETA (1 mjera – program edukacije)
- III POVEĆAVANJE EFIKASNOSTI ZAKONSKOG I INSTITUCIONALNOG OKVIRA U OBLASTI ZAŠTITE BIODIVERZITETA / ZAŠTITE PRIRODE. (7 mjera, uključujući mjere iz NPI)
- IV SPRJEĆAVANJE I UBLAŽAVANJE PRITISAKA NA EKOSISTEME (7 mjera)
- V. INTEGRACIJA ZAŠTITE BIOLOŠKOG DIVERZITETA U SEKTORE: (i) TURIZAM, (ii) PROSTORNO PLANIRANJE I (iii) IZGRADNJA KRUPNE INFRASTRUKTURE (18 mjera)
- VI. STAVLJANJE POD ZAŠTITU NOVIH ZAŠTITENIH PODRUČJA PRIRODE (1 mjera – prijedlozi iz PPCG do 2020)
- VII. POVEĆAVANJE EFIKASNOG UPRAVLJANJA ZAŠTITENIM PODRUČJIMA PRIRODE (2 mjere)

B. (četvrti) Nacionalni izvještaj prema Konvenciji o biodiverzitetu

HVALA NA PAŽNJI!